Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ...й 21-һээ гарана. | № 111 (18434) | 1990 оной майн 15, вторник | Сэн 3 мүн.

...Е САГАЙ СОЦИАЛЬНА ЭРИЛТЭ

Ректорнуудэй бүхэсоюзна уулзалга дээрэ М. С. Горбачевой хэлэһэн үгэ

эрхэ байдалда эр- ай ба дээдэ һур- хүдэлмэриин шу- нүүдтэ зорюулаг- рнүүдэй бүхэсо- лга майн 11-дэ болоо гэжэ мэдээ- дээрэ СССР-эй М. С. Горбачев үгэ лэ.

хэлэһэн үгэ- нажа байхадаа, а үнгэргэхэ шу- гэжэ бүри ехээр тэрэ хэлээ. Са- шье һаань, энэ болоһондо сэдьхэ- Хэлэгдэһэн үгэ- ол асуудал тухай хэ ха. Обществын бжэлтэдэ арадай ал ба дээдэ һур- үүргэ дүүргэхэ эндэ хэлэгдэһэн н зүбшөөнэб. Энэ өөр, гүрэнэй уд- ыгдаа. Эрдэм һу- соёлой һалбарида ан капитальна һо- эгээл ехэ ашаг гэжэ бидэ ходо эниие мэдэрдэг- ди. Тэд манда һа- о үндэһэ барим- бии байна гэжэ хэлэһэн шанга руулна. Таанадые Хожомын полити- ой шиидхэбэри- үүлхын тула энэ ые хойшолуулан- үзэхэ ёһотой гээ-

ралсалда прези- ормо бэелүүлхэ эндэ хэлэгдээ. һүүлэй үедэ энэ һалбариие лаар хүдэлдэг гээ- ган шэнэдхэлгын е арадай эрдэм ба дээдэ һургуу- мын асуудалнуу- рин шухала шэг- тоодо хаража үзэ- Энэ талааршье шиидхэбэринүүд д эдэ шиидхэбэ- д хубилгагдаһа- асуудал. Бүри д шиидхэбэринүүд байгаа гэжэ мү- бди. Тэд эдэ ба- эбэринүүдэй дүүр- байһаниинь муу.

ургуули гэшэ гүрэ- абтаһан шиидхэбэ- үргэгдээгүй бай- албан зургаанууд лэй гэжэ тоолохо надшье абтаһан дые бэелүүл- сэхэ ёһотой гээ- шьеб бэлэн юу- бээ гэжэ най- хүхэдүүд, хү- Шиидхэбэри- һанай һүүлээршье лхын тула сэдь- эмхидхэлэй ехэ олгонуудые гар- шатануудта ажа- ябуулга хэрэг- Хэаншье химэ

ралсалай, дээдэ талаар мүнөөнэй обществын хүгжэл- й эрид хубилал- таарүү гүрэнэй хэрэгтэй. Ажа- лгын тусхай эр- арадай эрдэм һу- дээдэ һургуулиин лүүлэгдэхээр ха- байгаа. Мүнөө лнүүд үндэһөө- дана. Обществые а шатада хүрэжэ н эрдэм һурал- шэнэ бодол- байдалай хандал- тухэл янзануу- лагада общест- ар бэлдэхэ ар- тула эрдэм һу- бүтэдые ахижа

ино гүнзэгы ехэ ай болоно бай- обществын хүгжэл- шатада эрдэм дээдэ һургуулиин гэ дүүргэхэ ту- хэлэгдэжэ байха- байдалда үнэ- һуралсалай ре- хэрэгтэй гэ- мжалан гарана. шэглэлые һайса эргэтэйбди. Дээ- гэжэлтэдэ олоор шиидхэхээр дашуужа бо-

уудалнуудые хэ- жа болохогүй ор шиидхэгдэхэ асуудалнууд му- элдөөндэ табиг- улзалгын стено- лаад, тодорхой нүүдые илгажа даабаринуудые Ягодинтай хү- хэлэхэ байнаб. нэгэдэл бай- би дэмжэнэб.

Теэд тэрэниие ёһын тэдысэ, хүтэлбэриин эмхи болгохогүй тухай бодожо үзөөрэйгты. Энэмнай гол бодолнуудые согсолхо эмхи, уулзалгануудые үнгэргэхэ, элдэб һанамжануудые халан абалсаха ба сасуулжа үзэхэ һайн оршон болохо ёһотой гэжэ би бодоноб. Харилсаата ябуулгын иимэ эмхи хэрэгтэй. Таанадта иимэ бодол бүрилдөө гээшэ аабза, тэрэнээ бэелүүлхэл болонолта даа. Ямар түхэл янзаар иимэ эмхи байгуулхаб гэжэ таанад шиидхэгты, тэрэтнай дурадхалнуудые, өөрынгөө хараа шугамые абаһаар зохёожо эхилхэ, дээдэ һургуулиин реформые хүгжөөлгэдэ танай хараа бодолые элирхэйлхэ ёһотой бшуу. Шэнэдхэгдэжэ байгаа обществын хожомой эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые, мүнөөнэй эрид хубилалтын шатада дээдэ һургуулиин ба арадай эрдэм һуралсалай бүхы системын үүргые зүбөөр ойлгохо шухала. Дээдэ һургуули ямар байхаб, ямар кадрнуудые тэрэ бэлдэхэб, ямар гол ёһонуудаар хүдэлхэб, харин гол шухалань гэхэдэ, шэнэ зорилгонуудые шиидхэжэ шадаха байхын тула багшанарай ямар кадрнуудтай байха ёһотойб гэжэ зүбөөр багсаан түсэблэхэдэ энэмнай туһалха бшуу.

Материальна ондоо үндэһэ һууритай байха хэрэгтэй гэжэ олон нүхэд хэлээ, бишье иимэ хандасые хубаалданаб. Юундэб гэбэл, бэлэдхэлэй хэмжээн, эрдэм ухаанай шэнжэлэлгэнүүдые бэелүүлгэдэ бэлигтэй бэрхэ хүнүүдые бэлдэлгэ тэрээнтэй холбоотой бшуу. Тэрээнгүйгөөр болохогүй гэжэ ойлгосотой. Тиигэбэшье дээдэ һургуулиин кадрнууд гол шухала асуудал болоно. Өөһэдыгөө шүүмжэлхы ёһоор энэ асуудалда хандадаг байһантнай һайн. Харюусалгатай, гүрэнэй шэнжэ шанартай, юумые зүбөөр ойлгожо шадаха ректорнүүдтэй байна гээшэ бшуубди.

Мүнөөнэй дээдэ һургуулиие ерээдүйн дээдэ һургуулида шэлжэн оруулха гэшэ шухала зорилго, хамаг юумые абахаар шиидхэхэгүйш, шэлжэн оролгын ямар нэгэн шата хэрэгтэй. Харин энэ тон орёо хугасаада гүрэнэй зүгһөө дээдэ һургуулида али болохо, тэрэ тоодо финансова, материальна ба бусад туһаламжа үзүүлхэ шухала гэжэ ойлгосотой. Илангаяа мүнөөнэй экономическа эрхэ байдалда дээдэ һургуулиие дэмжэн хамгаалха арга оньһон хэрэгтэй. Юуб гэбэл, тэрэниие зүндэнь орхибол, манай хөөрэлдөөнэй гол бодолдо таарахагүй, харюусалгагүй ябадал болохо. Обществодо нүлөө үзүүлжэ, сэдьхэл бодолой талаар арга боломжые дээшэлүүлжэ шадаха шэнэ дээдэ һургуули манда хэрэгтэй. Тэрэгүй һаа, бидэ урагшаа дабшажа шадахагүйбди, угъышье һаа, аалияр дабшахабди.

Тиимэһээ бүри эдэбхитэйгээр хүдэлжэ, дээдэ һургуулиин шэнэдхэхэ гүрэнэй программа зохёожо эхилэе гэжэ таанадые уряалха һанаатайб. Президентын Соведэй зүгһөө иимэ зохихо даалгабари үгэхэб. Энэ талаар Указ баталан абаха ёһотой байгаа аалам. Таанадай бодомжонуудта түшэглэн, энэ хүдэлмэриин түлөө харюусаха хүнүүдые ректорнүүдэй хабаадалгатайгаар тодорхойлжо шадахабди. Тэдэнэр тодорхой дурадхалнуудые, тэрэ тоодо али нэгыень шэлэхэ дурадхалнуудые оруулаг лэ.

Хэлэхэ гэжэ һанаһан түрүүшын зүйл энэ болоно.

Манай общество дотор болохо байһан айхабтар ехэ хубилалтануудые эрдэм ухаанай талаар хангаха гэшэ үнэхөөрөөшье шухала.

Тиин эдэ революционно ехэ хубилалтануудые мэдэрхэ гээшэ ехэ хэсүү байна гэжэ хэлэхэ байнаб. Революци тухай хэлэнэбди, харин революциин шэнжэнүүдэй бии болоходо панхаруутажа эхилнэбди. Эмхи гуримгүй, тогтонижонги бэшэ байдал, һандарал, доторой дайн, хосоролго тухай хэлэгдэнэ. Энэнь ушар ёһо мэдэхэгүй байһан ябадал болоно.

Бидэ хубилган шэнэдхэлгые, революционно хубилалтануудые эрид шууд бэелүүлжэ байнхайбди. Эдэ бүгэдэгүйгөөр манай обществые эршэмтэй хүгжэлтын замда гаргажа, дэлхэйн хүгжэлтэ дэбжэлтын хэмжээндэ хүргэжэ болохогүй. Томо гүрэнүүдэй дунда эгээл хүшэр хүндэ байдалтай обществонуудай нэгэндэ эдэ бүгэдые бэелүүлнэбди. Манай, хүсэд ойлгожо ядаһан зүйлнүүд олон: һанал бодолой, үзэл сурталай талаар, ажабайдал, экономико, политическэ эмхинүүдэй хүдэлмэри, политическэ үйлэ хэрэгүүдэй ябаса тухай элдэб ойлгомжонууд. Демократи гээшые һаял ойлгожо эхилээбди. Демократическа шэнэлэлтэнүүдые ба олондо мэдээсэлгые хүгжөөлгэтэй холбоотой политическэ болбосорол шудалхын тула хүсэлэл оролдолгонуудые гаргаха хэрэгтэй. Манда боложо байһан үйлэ хэрэгүүд демократиин үзэгдэл гээшэ һаа, иимэ демократи юундэ хэрэгтэй юм гэһэн асуудалшье гарадаг байна. Эдэ бүгэдэ асуудалнууд хэды шангаар табигданаб гэжэ хүн бүхэн ойлгоно.

Зөөри, экономическа харилсаанууд, ажал ба тэрэниие урмашуулха тухай ойлгомжонуудта хүсэд ойлгогдоогүй асуудалнууд эгээл олон. Хамаг юумые адлидхаха һанал манда эгээл аймшаттай. Албадан зонхилолгын гуримые эбдэжэ, ниитыншье, гүрэнэйшье, ажахыншье манай бүхы ёһо гуримуудые шэнэдхэхэ зуураа, энэ таарамжагүй буруу бодолые зайсуулаагүй һаа, хуушан хандасанууд үлөөгдэхэ, урагшаа удаанаар дабшаха болохобди. Манай общество эрдэм ухаанай, соёлой түйлалтануудые хэрэглэхые оролдохошье, доодо хэмжээндээ үлэхэ.

Революциин һүүлээрхи түрүүшын жэлнүүдтэ. Ленинэй хэлэһэн үгэнүүдые, мүн Ленинэй энхэ мэндэ байхада болоһон партийна съезднүүд дээрэ хэлэгдэһэн бүхы юумые наринаар уншаха гэжэ жэл түү, али хоёр жэлэй саада тээ шиидээ һэм.

Бүхы стенограммануудые, суглуулжа уншааб. Бүхы талаар һургаал абахаар зүйлнүүд бии. Тэрэ үеынхидэл адли, общество дотор политика гүнзэгы ехээр бэелүүлгын эрхэ байдалда мүнөөшье энэнь туһатай байна. Мүнөөдэрэй асуудал зүбшэн хэлсэжэ байхадаа, иимэ ушар һанаандаа оруулбаб. Съезд дээрэ Ленин программын политическэ хубяар, мүн бусадшье бүлэгүүдээр элидхэл хэхэ ёһотой байба; Бухарин хоёрдохи элидхэлшэнь байгаа. Түрүүн элидхэлнүүд хэгдээд, һүүлдэнь секцинүүдтэ эдэ асуудалнуудаар үгэ буляалдаан эхилнэ.

Нэгэ иимэ үгэ буляалдаан тухай һанажа абаа һэм. Юумэ хубаарилха коммунизмһаа юумэ бүтээхэ коммунизм тээшэ дабшаха ёһотой гэһэн бодол тухай Бухарин, мүн бусад үндэһэ баримтатайгаар хэлэһэн байна. Үйлэдбэрилэгдэһэн бүхы юумые хубаарилаад, жэл хахад-хоёр жэл соо хэрэглэжэрхёо һэн. Тиихэдэ юумэ үйлэдбэрилхэ хэрэгтэй гэжэ эли болоо һэн. Мүнөөнэй хэблэл уншаад үзөөрэйгты, юрэ ажал тухай огто бэшэдэггүй. Үндэр бүтээсэтэй ажал бэлиг талант тухай, тэрэниие урмашуулха тухай, хүдэлмэришэнэй, таряашанай, интеллигентын, эрдэмтын, уран зохёолшын ажалые, юрэнхыдөө бүтээсэтэй ажалые урмашуулха хэрэгтэй гэжэ бэшэнэгүй бшуу. Хаанаһааашьеб, юушьеб буляажа абаха, шэнээр хубаарилха тухайл бэшэдэг байна. Юрэдөөл, хубаарилгын талаар хазагайруулха ушарнууд үнэхөөрөөшье олон. Энэмнай шухала томо, тэрэнэй удха шанарые багадуулха һанаатай бэшэб. Тиибэшье эрдэм-техникын дэбжэлтын туһаламжаар, тэрэниие урмашуулан, зөөриин харилсаануудые хубилгажа, экономикын оршомдо хүниие эдэбхижүүлжэ, хайшан гэжэ обществын дэбжэлтын шэнэ хэмжээндэ гарахаб, манай байгуулалтын, бүтээсэтэ ажалай арга боломжонуудые элирүүлхэб гэжэ бидэ бодохо зэргэтэйбди.

Юумые хуу адлидхаха һэдэлгэтэй психологи тухай би нэгэтэ бэшэ хэлэдэг һэмби. Хубаарилгые гуримтай болгохо зуураа манай обществын ажабайдалай бүхы талануудта зохёохы ажал урмашуулха тухай нэн түрүүн бодожо үзэдэг байха зэргэтэйбди. Энэ талаар байдалаа эрид хубилгаагүй һаамнай, манай наһа муудажа эхилхэ, энээнһээ гадна хүнүүд манай эндэһээ ондоо тээшэ ябахо. Тэдэнэр мүнөөшье ябажа эхилээ ха юм.

Бэлиг шадабари ехэтэй ажалшаниие, хэрбээ арендатор байгаа һаань, бүри огсомоор Рокфеллер гэжэ нэрлээд, хашажа, харшалжа эхилдэг. Һайн үрэ дүнгүүдые харуулжа, ехэ ашаг олзо абаад, бултаниие аягүй байдалда оруулһан нэгэ арендаторай фермэ галдаһан ушаршье дайралдаа һэн. Манай ниитын ухаан бодолой ямар байдалтай байһаниие эдэ бүгэдэ харуулна гээд һанагдана.

Дээдэ һургуули болон арадай эрдэм һуралсалай бүхы байгууламжа иимэ ниитын ухаан бодолые хубилгахадамнай туһалха зэргэтэй. Ямаршье бэрхэ агитаторнууд энээниие хэжэ шадахагүй байна ха юм. Манай эрдэм һуралсалай байгууламжа, тэрэ тоодо дээдэ һургуули энээниие бэелүүлжэ шадахо. Үе сагай социальна захил эгээл иимэ гээд хэлэмээр. Мүнөө бодото дээрэнь бэелүүлхээр болоод байһан юумэеэ энээнгүйгөөр бэелүүлжэ шадахагүйбди. Хэнтэй хөөрэлдэжэ байһанаа мэдэхэ хадаа намайе ойлгохо аабза гэжэ һананаб.

Мүнөө ажаһуужа байһан эрхэ байдал тухайгаа нэгэ хэдэн үгөөр хэлэхэмни. Манай обществые хубилган шэнэдхэлгын айхабтар шухала, шиидхэхы шатада бидэнэр гараад байнабди гэжэ эндэ тон зүбөөр хэлэгдээ. Экономическа реформо хурдэдхалгын талаар бүтэмжэтэй хэмжээнүүдые бэелүүлхэ түйлдөө бидэнэр хүрөөбди, түрүүшын ээлжээндэ дүүргэхэ зорилгонуудта тодоруулаабди. Һаяын сагта Президентын Соведэй заседани боложо, энээнһээ урда боложо үнгэрһэн хоёр заседаниингаа, экономикын һалбаринуудта хэгдэжэ байһан шэнэдхэлгые түргэдхэлгэдэ шэглүүлэгдэһэн ажал ябуулгынгаа түсэбые зохёохо талаар правительствын ябуулһан хүдэлмэриин үрэ дүнгүүдые элирүүлхэ юм.

Манай федерациин болон нацинууд хоорондын харилсаануудай талаар бэелүүлэгдэжэ байһан реформонуудые мүнөө нэгэшье үдэрөөр хойшолуулха аргагүй байһамнай арсашагүй эли. Энэ хэрэгые бодото дээрэнь бэелүүлхэдэ нүлөөлһэн хуулита, интеллектуальна болон бодото ажабайдалһаа үндэһэтэй эрхэ нүхэсэлнүүд мүнөө бии гэшэ. Хэрбээ эдэ бүгэдые бэелүүлээгүй һаамнай, энэ талаар үйлэ хэрэгүүд хиналта доройһоомнай гаража, хубилган шэнэдхэлгын бүхы хэрэгтэ муу нүлөө үзүүлхэ, орон соохи политическэ байдалые улам орёо болгохо байна. Манай федерациие хубилгалгые болон тэрэниие шэнэ удха шанараар дүүргэлгые ямар түхэл маягтайгаар, ямар болзор соо, хэр түргэнөөр бэелүүлхэ хэрэгтэйб гэжэ Федерациин Соведэй һаяын заседани дээрэ һанамжуудаараа хубаалдаха ёһотойбди.

Политическэ реформо тухай хэлэхэ болоо һаа, бүхы зиндаагай Соведүүдэй һунгалта үнгэрһэнэй ашаар депутадуудай шэнэ бүридэлтэй болоод байнабди. Шэнэ зон ерээ. Тэдэнэр дүй дүршэлтэй, дүршэлгүйшье, бодомжо һайнтай, бодомжогүйшье, дээгүүр һанаатай, иимэ бэшэшье зон байна. Зүгөөр тэдэнэр шэнэ зон юм. Мүнөө депутадууд ажабайдалда эдэбхитэйгээр оролсожо, гүйсэдхэхы зургаануудые бүридхэжэ байна. Нютагай өөһэдөө өөһэдынгөө хүтэлбэрилгын юрэнхы үндэһэ һуури тухай хуулитай зохилдуулан, Соведүүдтэ шэнэ эрхэнүүд олгогдоно. Тиигэжэ эндэшье дээрэһээ доошоонь хүрэтэр эрид шууд хубилалтануудые хэнэбди, Партийна зургаануудһаа Соведүүдэй гарта бодото засаг дамжуулнабди. Энэ хадаа айхабтар орёо үйлэ хэрэг мүн. Тэрэ тоодо тад ондоо эрхэ байдалда бүридэн бии болоһон манай партидашье хүндэ хүшэр, орёо байна. Мүнөө бодото засаг Соведүүдтэ дамжуулагдажа байна. Демократиин болон олондо мэдээсэлгын, экономическа реформын шэнэ оршон байдалда хүдэлжэ шадаха кадрнуудые тэндэ олохо хэрэгтэй.

Партиие өөрыень хубилган шэнэдхэлгэ тухай. Бидэнэр КПСС-эй XXVIII съездын үмэнэ байнабди. Орон соо дэлгэрһэн үгэ буляалдаата зүбшэн хэлсэлгэн юу харуулнаб гэхэдэ, эндэ ямар олон шиидхэгдээгүй асуудалнууд суглараб, ямар асуудалнуудта съезд харюу үгэхэ ёһотойб гээд харуулна.

Документнүүдэй проектнүүдэй талаар съездын урда тээхи зүбшэн хэлсэлгэ үнгэргөөд байхадаа, коммунистнуудай һанамжа болон дурадхалнуудые сэсүүлжэ, шухала удха шанартай бүхы юумые хараадаа абажа, ЦК-гай шэнэдхэгдэһэн Платформоор дамжуулан, парти болон обществоё программна зорилгонуудаар зэбсэгжүүлхэ ёһэбди гэжэ найдэхэ байнаб. Эдэ документнүүд үндэһөөрөө шэнэлэгдэхэ байха. ЦК-да комисси болон хүдэлмэриин бүлэгүүд бии болгогдожо, КПСС-эй ЦК-гай Платформо тухай дурадхалнуудые бүтэмжэтэй тээшэнь хаража үзэнэ. Шэнэ, хубилгагдаһан партиин аша туһыень өөр соогоо абаһан партиин ондоо Устав бидэнэр абаха байхабди. Эхин организацинуудта юрын коммунистнуудай үүргэ дээшэлүүлхэ хуулита, энээниие партийна талаһаа ойлгоходо, эрхэ нүхэсэлнүүдые нэн түрүүн Устав бии болгохо ёһотой.

Съездын делегадуудые шэнэ гуримай ёһоор һунгаһанай ашаар партийна организацинуудай, партиин ээм дээрэ тохоогдожо байһан шэнэ уялгануудые дүүргэхэ шадалтай һунгагдамал зургаануудые бүрилдүүлэн бии болгохо арга боломжо олдохо гээд һананаб. Коммунистнуудай сэхэ бүридхэжэ байһан делегадуудай бүридэл энээнэй бодотоор бэелүүлэгдэсын шухала эрхэ нүхэсэл болохо гэжэ һананаб. Шэнэ оршон байдалда партиин ажал ябуулгые эдэбхитэй һайнаар хүтэлбэрилхэ Центральна Комитедые эдэ делегадуудай туһаламжаар съезд дээрэ бии болгожо шадаха байнабди.

Партиин хэдэн хуби болохоёо байһан тухай, ээлжэ байһан һуурияа тэрэнэй алдажа байһан тухайнь, Ленинэй хэрэгые парти үнэн дээрээ үргэлжэлүүлжэ шадахагүй гэжэ байгаад һанаашалһан хөөрэлдөөнүүдэй болоошье һаань, ямар нэгэ онсо юумэн съезд дээрэ болохо гэжэ би һананагүйб.

Съездын урда тээхи зүбшэн хэлсэлгын шатые дабажа, өөрөө съездын үндэһэлхы шиидхэбэринүүдые абаха, тиигэжэ манай парти өөрынгөө шэнэ үүргые, обществын политическэ манлай байха үүргые бодото дээрэнь дүүргэхэ талаар түрүүшын алхам хэхэ, общество дотор бэелүүлэгдэжэ байһан шэнэдхэлгэнүүдые бэелүүлгын түрүү зэргэдэ ябаха гэжэ һананаб. Тиимэһээ партимнай һуларха бэшэ, харин бүри хүсэтэй болохо.

Политическэ олон ондоо һанамжын бодото эрхэ байдалда бидэнэрэй хайшаагаар ажал ябуулгаа эрхилхэ байһан тухай асуудал съезд дээрэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэхэ ёһотой. Юуб гэхэдэ, олон партийна байгууламжа үни болонгүй бүрилдэхэнь. Политическэ шэнэ хүдэлөөнүүд, политическэ шэнэ эмхинүүд бүрилдэжэ эхилээ ха юм. Хубилган шэнэдхэлгын политика бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ туһалха дуратай бүхы политическэ хүдэлөөнүүдтэй хөөрэлдэхөөр, харилсаа холбоо тогтоохоор парти бэлэн байха ёһотой. Манай обществын интеллектуальна болон демократис бүхы нөөсэ арга боломжонуудые энэ талаар хэрэглэхэ шухала. КПСС-эй гансаараа зонхилжо байһан политическэ байдалтай эсэслэн хахасажа, демократиин болон политическэ олон ондоо һанамжын оршон байдалда ажал ябуулгаа эрхилхээр бэлэн байха ёһотойбди гэжэ тон һайнаар ойлгожо абаха шухала.

Богонёор хэлэхэдэ, шэнэдхэлгын айхабтар шухала шатада бидэнэр хүрэжэ ерээд байнабди, ажабайдалай болон хубилган шэнэдхэлгын үйлэ хэрэгүүдэй табяад байһан асуудалнуудые шиидхэлгын зүб замуудые оложо, эдэ бүгэдые дабажа шадаа хадаа эдэбхи үүсхэл гертаа адхажа, хубилган шэнэдхэлгээ бүри эршэмтэйгээр урагшань дабшуулхабди.

Мүнөө, эдэ һарануудта бүхы юумэн шиидхэгдэхэ. Энэ үйлэ хэрэг юрынхеэр үнгэрнэ гээшэ гү? Үгы, Тэмсэл болоно. Бүгэдэнэй ээлжэ байһан һууринуудай тодорон харагдаһан шатада мүнөө гараад байнабди. Тиигэжэ эдэ хэмжээнүүдые абаһанай ашаар хубилган шэнэдхэлгын гол шэглэлдэ хүсэлэл оролдолгонуудаа улам ехэ болгохобди, манай тала баримталагшад олошорхо, улам һайнаар дэмжэхэ гэжэ һананаб. Бүхы юумые хуушан зандань үлээхэ гү, али мүнөө ушаржа байһан бэрхэшээлнүүдые өөртөө туһатайгаар хэрэглэжэ, политическэ дээгүүр һаналаа хараада абажа, хубилган шэнэдхэлгые ямаршье үндэһэгүйгөөр улам түргэдхэжэ, бидэнэрые зүб замһаамнай хазагайруулха һанаатай бүхы хүнүүдтэй эрид шууд тэмсэл ябуулха хэрэгтэй гээд тэрэл зуура бидэнэр ойлгохо ёһотой байнабди.

Эдэ бүгэдэ үнэхөөрөө ушаржа магад гээд хэлэхэ ёһотойб. Хэды шаналмаар байгаашье һаань, Майн Нэгэнэй жагсаалай дүүрэхэ багта эдэ бүгэдэ тодорон харагдаа. Демократис уряанууд доро энээниие бэелүүлхэ гэжэ һанамжалагдаһан байгаашье һаань, эндэ ябаһан олохон зон общество болон хубилган шэнэдхэлгэ тухай балай һанаагаа зобоогүй мэтэ һэн. Энэ хадаа юрэл ондоогоор бодомжололго бэшэ, харин политическэ хархис ябуулга байгаа. Болоһон юумые өөрынь нэрээр нэрлэхэ хэрэгтэй. Лениндэ, КПСС-тэ, хубилган шэнэдхэлгэдэ харша гол шэглэлтэй байгаа. Эдэ бүгэдые эмхидхэгшэд талмай дээрэ хахад миллион зониие дарлаха хүсэлтэй һэн. Зүгөөр оройдоо 17—20 мянган хүн гарабашье, тэдэнэй олонхинь һүүлдэнь боложо байһан юумэнһээ хажуу тээшээ болоо. Эдэ бүгэдэ демократида хабаатай бэшэ, тиимэһээ һайхан һэшхэлтэй, зоной урда харюусалгатай байһанаа мэдэрдэг зон иимэ ябуулгануудта хабаадалсаха ёһогүй.

Гол шэглэлһээ хазагайрхагүйн тулада бидэнэр бүхы юумэ хэхэ зэргэтэйбди. Демократическа, политическэ хандасануудые хэрэглэжэ, обществые нэгэдхэжэ, шэнэдхэлгэ бэелүүлжэ саашаа дабшаха, гэдэргэмнай татагшадтай эрид шуудаар тэмсэхэ зэргэтэйбди. Манай обществын урда гараад байһан асуудалнуудта нэгэшье харюу үнгэрһэн саг соомнай үгы. Тэндэ манай һургаал болгожо абамаар хэшээлнүүд, урда үеын зонуудай хэһэн һайн һайхан юумэн лэ бии.

Дэлхэйн цивилизациин дүй дүршэлые хараадаа абажа, социалис шэнэдхэлгэнүүдые үргэлжэлүүлжэ, эрид шуудаар урагшаа дабшажа, гараһан асуудалнуудтаа харюунуудые бэдэрхэ хэрэгтэй. Үгэ буляалдаата зүбшэн хэлсэлгын боложо байгаашье һаань, эдэ бүгэдые бидэнэр мүнөө ойлгообди гэжэ һананаб. Политикынгаа үндэһэ һууриде бүгэдэ хүн түрэлтэнэй баялигуудые бусаалга хадаа социализмһаа хазагайралта шахуу болоно гэжэ зариман тоолоно. Бидэнэрэй зохёохы ёһоор бодомжолхо ябадалые хизаарлаһан догматизмһаа, ондоо зоной һанамжые халташье һэжэглэнгүй һургаал болгон абадаг байһанһаа, һайнаар бодожо үзэхэһөө арсалгаһаа энэ эхитэй. Ажабайдалай улам эршэдэжэ, боложо байһан үйлэ хэрэгүүдэй ямар нэгэ теоретическэ бодомжын һула байһаниие харуулхадань, шэнээр хаража үзэхэ эрилтын табигдахадань, өөһэдынгөө хараа бодолые классигууд үндэһөөрнь шэнэлдэг байгаа.

Энэ шэлжэн оролгын, манай хуби заяанай шиидхэгдэжэ байһан үе сагта гараһан асуудалнуудаа амжалтатайгаар шиидхэхэ хэрэгтэй. Ямараар шиидхэнэбибди, тэрэл зэргээрээ 10, 15, 20, 100 жэлэй үнгэрхэдэ ажаһуухабди. Обществын интеллектуальна хубинь, манай интеллигенци, манай дээдэ һургуули партиин түрүү хүсэнүүдэй дунда энэ сагта байха ёһотой. Тиигэжэ иимэ хүшэр шатада интеллектуальна болон бусад бодото туһаламжа бүхы талаһаа үзүүлхэ зэргэтэй. Сугтаа хүдэлдэг нүхэдтөө болон студент, залуушуулда энэ минии бодол хүргыт гэжэ уряалха байнаб.

Би студентнүүдтэй уулзааб, дэлгэрэнгыгээр хөөрэлдөөб. Тэдэнэртэй харилсаһанһаамни ехэ һайхан һанаан үлөө. Урдань ажабайдалай олон жэлнүүд хүлеэжэ байна гэжэ ойлгоһон хадаа манай залуушуул, хүбүүд болон басагад гол түлэб бидэнэртэй хамта ябана, өөһэдынгөө ээлхэ һуури бэдэрнэ. Бидэнэр студентнүүдтэй саг үргэлжэ харилсаха, хөөрэлдэхэ ёһотойбди. Мүнөөдэрэйхи мэтын уулзалгануудые ходо үнгэргэжэ байха хэрэгтэй гээд/ эндэ хэлэгдэнэ һэн. Бишье баһа тиигэжэ һананаб. Сагай хэды бага байгаашье һаань, иимэ арга боломжонуудые оложо, бэе бэеэ ойлгохын тулада сэхэ сэбэрээр хөөрэлдэхэ, бэжэг түрүүлһэн асуудалнуудаараа һанамжануудаараа андалдаха, манай урда гараһан асуудалнуудые хамта шиидхэхэ хэрэгтэй.

Хамтын хүсөөр манай эмхидхэһэн энэ уулзалга хамта бодожо үзэлгымнай эхи табиха ёһотой. Тиигэжэ манай обществын хүгжэлтын мүнөө үе сагай аша туһада дээдэ һургуулияа харюусадаг болгохын тулада ябуулагдаха гүрэнэй политика бүрилдүүлхэ зэргэтэйбди. Эрдэм һуралсалые хубилган шэнэдхээгүй һаамнай, манай хараалһан бүхы реформонууд арадаймнай интеллектуальна муу бэлэдхэлтэй байһанһаа боложо удаарха. Тиимэһээ энэ айхабтар шухала асуудал мүн. Эндэ бидэнэр бэе бэеэ һайнаар ойлгонобди, гээд этигэнэб. Иимэ бэе бэеэ ойлголсолгоһоо эхилжэ, хүдэлмэреэ захалая. Уулзалгын түлөө таанадта һайниие хүргэнэб.

(ТАСС).

РЕСПУБЛИКЫН ПРОФСОЮЗУУДАЙ СОВЕДЭЙ ПЛЕНУМ

Буряадай АССР-эй профсоюзуудай соведэй гурбадахи пленум боложо, эдэ асуудалнуудые хаража үзэбэ гэбэл:

1. РСФСР-эй дулдыданги бэшэ профсоюзуудай учредительнэ съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ республикын профсоюзуудай соведэй ээлхэ һуури ба дүүргэхэ үүргэ тухай;

2. Профсоюзай бюджет болон гүрэнэй социальна страхованиин 1990 оной бюджет тухай;

3. Профсоюзуудай союзууд хоорондын XX конференциие зарлаха тухай.

Түрүүшын асуудалаар республикын профсоюзуудай соведэй түрүүлэгшэ **Н. А. Розанов**, хоёрдохи асуудалаар профсоюзуудай соведэй секретарь **Л. К. Хардаева** элидхэлнүүдые хэһэн байна.

Элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаа гэбэл, трикотаж гадар хубсаһанай фабрикын профкомой түрүүлэгшэ **Р. Ф. Павлова**, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ **В. М. Маланов**, республикын киновидеонэгэдэлэй директор **Н. В. Юрьева**, профсоюзуудай курортнуудые хүтэлбэрилхэ талаар соведэй түрүүлэгшэ **Б. В. Кузьмин**, ой модоной саарһанай ба модо болбосоруулгын промышленностиин хүдэлмэришэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ **В.И. Найденов**, профсоюзуудай союзууд хоорондын библиотекын директор **Л. А. Мальцева**, агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ **И. П. Ефимов**, профсоюзуудай ВФСО-гой соведэй түрүүлэгшэ **Р. Л. Якупов**, үйлэдбэриин «Буряткоммунэнерго» нэгэдэлэй профкомой түрүүлэгшэ **Л. И. Ожигова**, һуралсалай-методическа түбэй директор **Т. Д. Сундарон**, арадай эрдэм һуралсалай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ **А. У. Монголонов**, кооперативуудай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ **В. И. Кулаков**, Буряадай эрдэмэй түбэй нэгэдэмэл профкомой түрүүлэгшэ **Л. Б. Молонова** болоно.

Профсоюзуудай соведэй III пленумэй резолюци эндэ баталагдан абтаа. «РСФСР-эй дулдыданги бэшэ профсоюзуудай Федерацида орохо тухай, тэрэнэй зорилгонуудые, ажал ябуулгын ёһо дүримүүдые мэдэрнэбди гэжэ пленум мэдүүлхэ зуураа Россовпрофой бүридэлдэ зууршалһан РСФСР-эй дулдыданги бэшэ профсоюзуудай Федерациин соведэй гэшүүдэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдые гэршэлэн батадханабди» гэжэ тэрээн соо хэлэгдэнэ.

Бусад асуудалнуудаар мүн лэ тогтоолнууд баталагдан абтаһан байна.

Союзууд хоорондын XX конференциие 1990 оной сентябриин 20-до үнгэргэжэ, иимэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ гэжэ баталагдаа:

1. Союзууд хоорондын XIX конференциин удаадахи үе соо бэелүүлһэн хүдэлмэри тухай профсоюзуудай соведэй тоосоон.

2. СССР-эй профсоюзуудай XIX съездын делегадуудые һунгалга.

Пленумэй хүдэлмэридэ КПСС-эй обкомой секретарь **В. С. Тимашов**, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо **В. В. Саржан** хабаадалсаба.

ЛЕНИНСКЭ БА СССР-эй ГҮРЭНЭЙ ШАНГУУДЫЕ ОЛГОХО КОМИТЕДҮҮДЬЭЭ

1991 оной СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олголгодо зууршалагдаһан бүтээлнүүд 1990 оной декабриин 1 болотор абтаха гээд Эрдэм ухаанай ба техникын талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Ленинскэ ба СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олгохо комитет, мүн Литература, искусство ба архитектурын талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Ленинскэ ба СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олгохо комитет мэдээсэнэ.

Бүтээлнүүдые дэбжүүлхэ ба документнүүдые бэлдэхэ гурим тухай комитедүүдэй заабаринуудай ёһоор бүтээлнүүд зууршалагдаха ёһотой.

Бүтээлнүүдые зууршалгатай ба документнүүдые бэлдэлгэтэй холбоотой бүхы асуудалнуудаар хандаха гэбэл:

Эрдэм ухаанай ба техникын талаар Ленинскэ ба СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олгохо комитедтэ иимэ адресаар — 125047, Москва, 3-я Тверская-Ямская ул., 46, телефонууд — 250-38-08, 250-19-47, 250-37-14;

Литература, искусство болон архитектурын талаар Ленинскэ ба СССР-эй Гүрэнэй шангуудые олгохо комитедтэ — 101414, Москва, ГСП-4, Неглинная ул., 15, телефонууд — 923-44-67, 923-62-47.

ХҮДЭЛМЭРЕЭ ҮРГЭДХЭНЭ

Арадай депутадуудай Хориин районно Соведэй гүйсэдком март һарын эсэстэ тусхай шиидхэбэри баталан абажа, район дотороо сабшалан, бэлшээри, таряалангай үрэжэл һайжаруулха, ургаса дээшэлүүлхэ талаар габшагай хоёр һара соносхоо юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо бага бэшэ саг үнгэрөө. Ажахынуудай арендна звенонуудай луговодууд болон механизаторнууд даажа абаһан талмайнууд дээрээ газарай үрэжэл һайжаруулха тусхай хүдэлмэри ябуулжа байна.

— Манай совхозой уһалагдадаг газар тиимэшье ехэ бэшэ юм. Тэдэмнай дүн хамтадаа 650 шахуу гектар болоно. Энээнэй 260 гаран гектарынь таряалан, бусадынь сабшалан ээлдэг юм. Эдэ газар дээрэ ямар хүдэлмэри хэгдээб гээд асууна гүт? Бүхы талмайнуудтаа минеральна үтэгжүүлгэ гаргажа тараагаабди. Хүрьһэнэйнь шииг нойтыень барихын түлөө борнойлообди,— гэжэ «Георгиевский» совхозой ахамад агроном С. С. Верховкина хөөрэнэ.

Энэ ажахын лугомилиоративна отряд звеноһоо бүридэдэг юм. Звено бүхэндэнь арбан хүн хүдэлнэ. Бултадаа тэдэнь оньһон техникээр, трактор машинаар гүйсэд хангагданхай.

Амгалантын звеное даагша Дагба Доржиевич Манибадараевтай уулзажа хөөрэлдэбэбди.

— Манай звеногой гэшүүд даажа абаһан сабшалангайнгаа зарим талмайнуудаа һөөг бургааһанһаань, шулуу шохойһоонь сэбэрлээ. Посходуудаа һэргээн бодхоогоо. Газарайнгаа хүрьһэндэ минеральна болон наг шэбхэ гаргажа тараагаа. Апрель һарын эхиндэ түрүүшын гектарнуудаа һайрамай уһаар ундалуулаа,— гэжэ тэрэ хэлээ бэлэй.

Совхозой түб Георгиевка һууринда яһала дүршэлтэй механизатор Виктор Епревтэй уулзабабди. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг звено 12 хүнһөө бүридэдэг. МТЗ-50 түхэлэй мөөртэй 4 трактор тэдэнэртэ даалгагдан үгтэнхэй. Зунай үедэ үбһэ хуряаха хүсэд техникэтэй юм. Тэдэнь бултадаа бэлэн болгогдожо, тусхай талмай дээрэ асаржа табигданхай харагдана.

Ахалагша луговод Виктор Епревэй хүтэлбэрилдэг звеногой гэшүүд һалхита гэжэ газарай сабшалангууд дээрэһээ нёдондо жэлдэ яһала баян ургаса хуряажа абаа бэлэй. Түсэбтэ даабаряа 130 процент дүүргэһэн байна. Тиихэдэ энэ звено Тужа гэжэ газарта таряалангай талмайтай юм. Тэрэнь 90 гектар шахуу болодог.

Мүнөө жэлдэ тэдэнэртэ 190 шахуу гектар бэлшээриин газар нэмэжэ үгтөө. Тэдэнэй зарим хубинь Үдэ мүрэнэй уһаар ундалуулагдажа байна.

Нёдондо жэлдэ «Георгиевский» совхозой тэжээл бэлэдхэдэг коллективүүд хамта дээрэнь 48,5 мянган центнер үбһэ бэлэдхэхэ байһан аад, тэрэнээ 3500 центнерээр үлүүлээ һэн.

«Георгиевский» совхозой луговодууд болон механизаторнууд бии байгаа арга боломжонуудаа дүүрэнээр хэрэглэн, шадал зэргээрээ үбһэ ногооной баян ургаса хуряажа абахын түлөө хабарай эдэ үдэрнүүдтэ тэмсэлээ үргэдхэжэ ябана.

Манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: луговод В. Епрев.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

КПСС-эй XXVIII съездын делегадта кандидат

НАЙДАМТАЙ ХҮН ЮМ

Баргажанай коммунистнуудай Вандан Бадмаевич Базаровые КПСС-эй XXVIII съездын делегадта кандидадаар дэбжүүлхэдэнь ехэ баярлааб. Би тэрэниие багаһаань хойшо һайн мэдэхэб. Һургуулида эрхим һайнаар һурадаг, залуушуулай ёһотойл ударидагша болоһон юм. Удаань бэрхэ партийна хүдэлмэрилэгшэ болон ургаа.

Армида алба хэжэ байха үедөө, 45 жэлэй урда партида ороо һэн. Удаань ВЛКСМ-эй обкомой инструктораар, таһагые даагшаар, ВЛКСМ-эй Загарайн райкомой нэгэдэхи секретаряар хүдэлөө. Тэрэнэй хэр зэргээр хүдэлһэн тухай нэгэ иимэ жэшээ гэршэлнэ. Мүнөө тус райондо «Базаровай» гэжэ нэрлэгдэһэн уһалууриин системэ мүнөөшье болотор бии. Энээниие комсомолой секретаряар хүдэлжэ байхадаа, Вандан Базаров районой комсомолшууд болон залуушуултай хамта бйигуулһан байха юм. Районой комсомолой организаци энэ барилгые шефтээ абаһан байгаа. Тиигэжэ субботнигууд, воскреснигүүд үнгэргэгдэжэ, залуушуул сүлөө сагаа гамнангүй эдэбхитэй, шангаар хүдэлдэг һэн. Хүдэлжэ байһан залуушуулые эдеэлүүлхэ, хангаха талаар хэрэгтэй юумэн гүйсэд хэгдэһэн байна. Эдэ бүгэдын ашаар тус уһалууриин системэ болзорһоо урид, шанар һайнтайгаар ашаглалгада үгтэжэ, эндэхи сабшалан, таряалан амидаралта уһаар ундалуулагдаа һэн.

1956 ондо нүхэр Базаров партийна хүдэлмэридэ дэбжүүлэгдэжэ, партиин райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша болоо бэлэй. Эндэһээ эхилжэ, тэрэнэй ажал ябуулгын шэнэ шата эхилээ. Тэрэ партиин Баргажанай, Сэлэнгын, Түнхэнэй, Советскэ райкомуудай нэгэдэхи секретаряар дүн хамта 23 жэл соо хүдэлөө. Тиихэдэ КПСС-эй Баргажанай, Сэлэнгын райкомуудта хүдэлхыень партиин обком тэрэниие хоёр дахин эльгээһэн байна. Иимэ удаан саг соо партиин райкомой нэгэдэхи секретариин хүнгэн бэшэ тушаалда хүдэлһэн түрүүшын хүн В. Б. Базаров болоно. Энэ ушар тэдэнэй нэрэ хүндые бүришье дээшэлүүлнэ.

В. Б. Базаровай ажалай, ниитын ажал ябуулгые хаража үзөөд байхадаа, тэрэнэй юумэ эмхидхэхэ айхабтар ехэ шадабаритай, үгэ хэрэг хоёроо алгасуулдаггүй, ураг шаа һанаатай хүн байһыень онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Мүн тиихэдэ эрилтэ ехэтэй, шэнэ юумэ абаһаар хадуужа абадаг, хүнүүдтэ анхарал хандуулдаг байна. Эдэ бүхы шэнжэ шанарынь ажал ябуулгадань элеэр харагдана.

Баргажанай, Хурамхаанай районуудай нэгэдхэгдэхэдэ, ойро зуурын саг соо совхозой директораар хүдэлөө. Удаань арадай депутадуудай Баргажанай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшоор, партиин райкомой хоёрдохи секретаряар, 1962 онһоо нэгэдэхи секретаряар хүдэлжэ эхилээ һэн. Тиигэхэ үедэ хоёр район нэгэдүүлэгдэнхэй хадаа партийна ехэ организаци болоһон байгаа. Гэбэшье партиин райком кадрнуудые шэлэн абаха, шухала участогууд дээрэ хубаарилан табиха, хүмүүжүүлхэ, тэдэнэй харюусалга дээшэлүүлхэ, партийна журам бэхижүүлхэ талаар эрид зоримгой хүдэлмэри ябуулһан байдаг. Шэнэ газар элдүүрилхэ, мал ажалай тэжээлэй үндэһэ һуури бэхижүүлхэ гэхэ мэтын шухала хүдэлмэри залан шуудаар ябуулагдаа.

Эндэ 4 жэл соо хүдэлөөд байхадань, КПСС-эй обком тэрэниие Сэлэнгын райкомой секретаряар эльгээһэн байха юм. Энэ тушаалда 6 жэл соо хүдэлжэ, районой хүгжэлтэдэ ехэхэн хубитаяа оруулаа. В. Б. Базаров тус райондо хоёр дахин эльгээгдэһэн юм. 1954-55 онуудта тэрэнэй хүдэлжэ байха үедэ Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Долгоржап Цырендоржиева үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 5000 килограмм һү республика соо түрүүшынхиеэ һааһан байгаа. Мүн район һү һаалгаар республика соогоо түрүү зэргэдэ ябадаг һэн.

Нүхэр Базаров түрүү һаалишанай дүй дүршэл олоной хэрэг болгохын тула ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Һаалишанай дүй дүршэл шудалха һургуули байгуулагдаһан, «түхэреэн столнууд» үнгэргэгдэһэн байгаа. Районой һү һаалиин фермэ бүхэнэй ажал һайжаруулха талаар эмхидхэлэй ехэ хэмжээнүүд абтаа. Эдэ бүгэдэ богонихон саг соо аша үрэ үгөө.

Олон һаалишад үнеэн бүриһөө 3—4 мянган килограмм һү һаадаг болоо һэн. Тиихэдэнь Сэлэнгын совхозой һаалишан Надежда Тадвашкина үнеэн бүриһөө 5 мянган килограмм һү һаажа, энэ хилэ дабаһан хоёрдохи һаалишан болоо бэлэй. Удаань тэрээндэ Социалис Ажалай Герой гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо.

Удаань В. Б. Базаров КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэ Ниитын эрдэмэй академи дүүргэжэ, кандидадай диссертаци хамгаалһанай удаа КПСС-эй Түнхэнэй райкомой нэгэдэхи секретаряар хүдэлөө. Улаан-Үдын Советскэ райкомой нэгэдэхи секретаряар, КПСС-эй обкомой соёлой таһагые даагшаар удаань хүдэлһэн байна. Өөрынгөө дураар түрэл Баргажанайнгаа район ошожо, партиин райкомой нэгэдэхи секретарь болоо һэн. Энэ ушар В. Б. Базаровай түрэл нютагтаа ергагүй дуратай, тэрэнэй байдалаар һонирхожо, хододоо туһалхаар бэлэн байһые гэршэлнэ. Хүндэ сагай болоходо, нютагаа бусажа, хүдэлөө ха юм. Энэмнай бүхы наһаяа, һанал бодолоо түрэл нютагтаяа таһаршагүйгөөр холбоһон хүнэй жэшээ бэшэ гү?

В. Б. Базаров хаанашье хүдэлхэдөө, бүхы бэеэ, сэдьхэлээ үгэжэ, үнэн сэхээр ажаллаа. Хүндэ хүшэр байдалһаа сухаряагүй, тэрэниие тэсэмгэйгээр дабажа гарадаг байгаа. Республикын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ, илангаяа, хүдэлһэн районуудайнгаа партийна организацинуудые бэхижүүлхэ, дайшалхы үүргыень дээшэлүүлхэ талаар өөрынгөө ехэ хубита оруулаа. Иигэжэ республика соогоо нэрэ хүндэтэй хүн болонхой. Гэбэшье тэрэнэй ажал ябуулгада дутуу дунданууд байгаагүй гэнэгүйб. Алдуугүйгөөр хүдэлдэг хүн байдаггүй ха юм.

В. Б. Базаров хүндэтэ амаралтадаа гараашье һаа, ниитынгээ ажал ябуулга үргэлжэлүүлһээр. Тэрэ мүнөө Эб найрамдал хамгаалгын комитедэй болон Эб найрамдалай фондын түрүүлэгшын орлогшоор һунгагданхай. Минии һанахада, партиин болон ажалай ветеран В. Б. Базаров КПСС-эй XXVIII съездын делегат боломоор хүн.

Б. СЕМЕНОВ,
1939 онһоо КПСС-эй гэшүүн.

Байгша онмнай манай партиин, бүхы ороной түүхэдэ онсо ехэ удха шанартай жэл боложо байна. РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй болон нютагай Советүүдэй арадай депутадуудта һунгалтанууд үнгэргэгдөө, зарим округуудта үшөөшье үнгэргэгдэхөөр хүлеэгдэнэ. Хубилган шэнэдхэлгын боложо байгаа үе сагта засагай дээдэ зургаануудай депутадуудай һунгалта хадаа юрын хэрэг бэшэ, харин саашадаа нилээд ехэ аша үрэтэй политическэ үйлэ хэрэг болохо ёһотой гэжэ хүн бүхэн ойлгоно. Эдэ үдэрнүүдтэ баталагдаһан Газар тухай СССР-эй Хуулиин үндэһэ һууринууд гэһэн Хуулиие манай колхозникууд, нютагаймнай хүн зон сэдьхэлээ ханангяар угтаа. Удахагүй июнь һарын эхеэр КПСС-эй XXVIII съезд хүдэлмэреэ эхилхэнь. Коммунистнуудай энэ ехэ хуралдаан дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Платформын проект зүбшэн хэлсэгдэжэ, баталагдан абтаха байна бшуу. Юрэдөөл, иимэ юрэ бусын онсо оршон байдалда ажахын таряашад, малшад, мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд бэе бэедээ шанга харюусалга табижа хүдэлхэ уялгатай болоно гэшэ.

Урда жэлнүүдтэ манай колхоз хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха түсэбтэ даабаринуудаа мууса дүүргэдэг, үхэр малаа, хони хурьгадаа гарза хоролтодо оруулдаг гээгдэнги ажахы гэжэ бага бэшэ шүүмжэлэлгэдэ ородог байһан. Энэ талаар колхозой правлени, партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинууд эдэ дутагдалнуудые ойрын жэлнүүдтэ усадхаха тодорхой хэмжээнүүдые хараалаад, тэрэнээ бодото дээрэнь бэелүүлжэ эхилээ һэн. Нэн түрүүн бидэ таряан болон мал ажалаа бултыень ажахын тоосоондо оруулһан байгаабди.

Үнгэрһэн жэлнүүдэй үрэ дүнгүүдээр абажа харахада, яһала урагшаа алхамай хэды хэгдэбэшье, тэрээгээр һанаагаа амарха үндэһэн манда үшөөл үгы. Абаһан ашаг олзоороо ажахынгаа гаргашые харюулдаг, өөһэдынгөө олоһон мүнгэ зөөреэр өөһэдыгөө хангадаг гуримда ороходоо бүхы ажалаа шэнэ гуримаар эрхилхэ, урдаа шэнэ эрилтэ табижа хүдэлхэ, үйлэдбэриингөө һалбаринуудай хүгжэлтые улам хурдадхаха ёһотой болоно гээшэбди. Иимэ юумэ түйлаха арга боломжо, таатай үндэһэ һуури манда биил даа.

Хэнэйшье мэдэһээр колхознай хэр үгһаа хойшо хонин һүрэг олоор үсхэбэрилдэг ажахы байһан гээшэ ааб даа. Тиимэһээ энэ һалбарияа ашаг үрэтэй болгохын түлөө хододоо оролдодог байһан зомди. Зүгөөр энэ хүсэл оролдолгомнай һанаанда хүрэжэ үшөөл биранагүй. Юуб гэхэдэ, Дээдэ-Үшөөтэйн, Цагаатын тала, гүбээнүүд хүнэй харахада хэды үргэн, уужамшье һаа, таряалан, сабшалан, бэлшээриин ургасань ехэнхи ушарта байгаалиин, сагай уларилай байдалһаа дулдыдадаг байһан зандаа. Эгээл иимэ ушарһаа гансa хонин һүрэг бэшэ, мүн ажахын гол һалбаринууд бага бэшэ хохидолдо ороно. Манай эндэ уһалагдадаг газар огто үгы юм.

Эдеэ хоолой программа — бүгэдэ арадай хэрэг

ТУЙЛАЛТА БИИ, ҺАНААГАА АМАРАЛТАГҮЙ

Иимэ эрхэ байдалтай хадаа бидэ нэн түрүүн газар таряалан эрхилхэдээ, өөһэдтөө таарама зональна гурим нэбтэрүүлхэ, зүб севооборот хэрэглэн, ашаг үрэ ехэтэй эршэмтэй технологиин ашаар ороһо болон тэжээлэй ургамалнуудые ургуулха, ямаршье уларилтай жэлдэ тогтууритай ургаса абахын түлөө тэмсэхэ зорилго урдаа хараалһан байгаабди. Энэ талаар һүүлэй жэлнүүдэй туршада таряалангайнгаа ехэнхи газарыень һалхинһаа хамгаалха зорилготойгоор хүрьһыень урбуулангүйгөөр элдүүрилдэг, тарилга хэдэг болонхойбди. Мүн сэбэр паар дээрэ үтэгжүүлгэ ехээр оруулха хэрэгтэ анхарал ехээр хандуулагдана.

Нёдондо жэлдэ ургаса абаха түсэбөө дүүргэжэ шадаагүйшье һаа, энэ жэлэй малай үбэлжэлгые яһала барагаар дабажа гараха үндэһэ һуури табиһан байгаабди. Ниитын малай үбэлжэлгын дүүрэтэр үшөө хоёр һара шахуу саг үлэбэ. Энэ хугасаа соо бүдүүн болон шэмэтэ тэжээл хүрэхөөр хараалагдана.

Үбһэ тэжээлээр мүнөө жэлдэ хэды хомор байгаашье һаа, энэ харюусалгатай хаһаяа яһала бараг үнгэргэжэ байнабди. Энэ хэлэгшээ хэдэн тоо баримтануудаар батадхахада өөрэгүй. Манай колхозой малшад мяха тушааха нэгэдэхи кварталайнгаа даабариие 114,6 процент дүүргэһэн байна. 715 центнерэй орондо 820 центнер мяхан худалдагдаа. Һү һаалиин фермэнүүдэй коллективүүд мүн лэ энэ хугасаа соо амжалтатай ажаллажа, гурбан һарын гүрэнэй захилые 121,4 процентээр бэелүүлэбди. Бүхыдөө 3130 центнер һү худалдаха байбал, тэрэнээ 3800 центнертэ хүргэжэ шадаабди. Ажахымнай түрүү бэрхэ һаалишан Цырен-Дыжит Гармажаповна Доржиева бэшэ нүхэдөө хойноо дахуулан ябадаг хүн юм.

Бидэ мүнөө үдэр бүри дунда зэргээр 45 центнер һү һаагаад, тэрэнэйнгээ 40—41 центнерыень Петропавловкын тоһоной заводто абаашажа тушаанабди.

Фермэнүүдэй коллективүүд нёдондо жэлһээ хойшо арендынэ харилсаагаар хүдэлдэг боложо, абаһан һүнэйнгөө өөрынь үнэ сэнгые жэлэй туршада яһала хямдаруулаа, продукциингаа шанарыень һайжаруулаа. Жэшээнь, нэгэ центнер һүнэй өөрынь сэн урзанда жэлдэ табяад солхообта байһан һаа, харин үнгэрһэн жэлдэ 40 түхэригтэ болгогдоо. Нёдондо гүрэндэ тушааһан һүнэйнгөө түлөө 1 миллион 183 мянган түхэригэй олзо оршо оруулаа һэмди.

Мяхан дээрэ абаад харабал, үнгэрһэн жэлдэ үйлэдбэрилэгдэһэн нэгэ центнер үхэрэй мяханай өөрынь үнэ сэн 280, хонинойхи 230 түхэриг болоо. Нэгэ центнер нооһоной сэнгынь 900 түхэригтэ хүрэнэ. Эдэ тоо баримтануудые юундэ дурдабабши гэхэдэ, манда үйлэдбэрилдэгдэһэн продукциин өөрынь үнэ сэнгынь үшөөл дээгүүр байһаар гэжэ гэршэлнэ. Энээн дээрэ саашадаа хүдэлхэ болонобди.

Байгша ондо колхознай 14400 эхэ хонинһоо дүн хамта 13400 хурьгадые абажа, зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 93 түл гарза хоролтогүйгөөр томо болгожо байна. Мүнөөдэрэй байдалаар юһэн хонишоднай зуутанай зэргэдэ гараа. Эдэнэрэй дундаһаа Даша Сандак-Доржиевич Жаргалов ажахы соогоо түрүүлнэ. Тэрэ зууһаа 107 хурьга түлжүүлнэ. Ахалагша хонишон Эдуард Базарович Доржиев зууһаа 105 хурьга абаба.

Энэ жэлэй хүшэр хүндэ эрхэ байдалда абаһан хурьгадаа гарза хоролто багатайгаар томо болгохо гэһэн зорилготой хүдэлжэ байнабди. Бидэ жэл бүхэндэ 3000 толгой эрэ хурьгадые тэрэл жэлдэнь шахажа, томо болгоһоной удаа мяханай комбинадта тушаадагбди. Иигэжэ тушаахадаа, яһала ашаг олзо олодогбди. Жэшээлхэдэ, нэгэ хурьгамнай гүрэндэ худалдагдахадаа, 70 түхэригэй олзо оршо оруулдаг. Харин гурбан жэлдэ харууһалагдаһан зуһаг хонин оройдоол зуугаад түхэригтэ хүрэдэг байна. Ушар иимэһээ энэ хүдэлмэри саашадаа үргэнөөр ябуулха ушартайбди.

Цагаатын отделениин хонишод түл абалгаар урда жэлнүүдтэ урмашамаар тиимэ гэхээр үрэ дүнгүүдые түйладаггүй һэн. Энэ жэлэй дүнгөөр тэдэнэр зуунай 95 хурьга абаад, түлжүүлжэ байна. Отделениин найман хонишодой дүрбэниинь зуутанай тоодо оронхой. Ахалагша хонишод Долгоржап Аюшеевна Шаракчинова, Василий Цыдыпович Гармаев, түлгэ хонидые харууһалдаг Лубсан-Доржо Дондокович Абидуев болон бусад энэ жэлэй малай үбэлжэлгые яһала эмхитэй һайнаар үнгэргэжэ ябана.

Манай хонишод бултандаа арендынэ подрядай гуримда оронхой юм. Эдэнэрнай баталан абаһан хэлсээнэйнгээ ёһоор тусхай чек хэрэглэн, тоосоо хэдэг гуримтай болонхой. Ямар гаргаша хэнэбибди, абаһан продукцимнай ямар сэнтэй болоноб, хайшан гээ һаа, алмалта, арьбалалта хэхэб гэжэ хонишоднай өөһэдөө тоолодог, бодомжолдог байна. Урдандаа тэдэнэр яажашье һаань ... ехээр газаагаа оруулж... лээ гам хайрагүйгөөр ... ошоходошни ... эрижэл байгша бэлэй ... иимэ байдал оройдоо ... болгогдонхой. Колхоз... оной үбэлжэлгын ... шодто талха тарая... оройдоошье таһалж... Эдэнэр өөһэдөө ... машина машинаар ... рил гү, али талха тар... худалдажа абаа. Н... талханайнь сэн 600—... ригтэ болодог байна.

Гэбэшье хонин ... хэрэглэгдээгүй арга ... нууд, шиидхэгдээгүй ... нууд үшөөл олон ... дээрэ хүдэлхэ болоно...

Удахагүй хабарай ... хүдэлмэри эхилхэнь ... харюусалгатай кампани... ла һайн бэлэдхэл... ерэбэбди. Тракторна ... нууд, луговодуудай ... техникэ, машинаяа ... зарим узел, детал... дуталдажа ядалдаа. ... гэнжэтэ болон К-700 ... тракторнуудта ... олдожо үгөөгүй.

Тракторно-таряан ... гаданууд мүн лэ аренд... саагаар ажалаа эрхил... нэр энэ жэлдэшье ... рээ хүдэлхэ юм. ... һүүлшын үдэр боло... зой партийна нэмэл... дээрэ энэ асуудал ... байна. Мүнөө жэлд... суурьшье боложо ... мэһээ механизаторнууд... шад, луговодууд ... һаа дулдыдангүйгөөр ... болон шэмэтэ тэжээл... хүсэд хүрэхөөр бэлэд... лөө хабарай эдэ ... оролдохо ёһотой ... рээ, тэдэнэрэй урда ... рилго табигдаа.

Экономикын талаар ... жэлэй үрэ дүнгүүд ... манай ажахы бүхыдөө ... лион 485 мянган түх... лова продукци үйлэд... 1 миллион 483 мянга... гэй сэбэр ашаг олз... һан байна. Ашаг ... 45 процентдэ хүргэгд... даа, манай колхозой ...

Саашанхи гол зо... юун болоноб гэхэдэ ... риин һалбаринуудай ... гүүдые улам дээш... хямда сэнтэй прод... гые эрид ехэ болго... гаар бүхы юумэеэ ... алмаха, гамтайгаар ... ха гээшэ манай ... гол зорилго мүн. Аренд... рядайнгаа гуримые ... зэгырүүлхэ шухала ... доно. Хүдөөгэй бар... харалаа һуладуулхы... гүй.

А. ИДАМ...
Зэдын районой Д... ровай нэрэмжэтэ ... түр...

Малай үбэлжэлгэ — шанга шалгалта

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой малшад Аха нютаг соогоо энэ жэлэй үбэлжэлгые яһала һайнаар үнгэргэжэ байна гэбэлнай, ямаршье ехэ алдуу эндүү болоһогүй даа. Үнэхөөрөө, эндэхи малша зон яһала ажалша, харюусалга ехэтэй, урагшаа һанаатай гэжэ олондо мэдээжэ юм. Энэ жэлдэ 100 эхэ хонинһоо 90 хурьга абаха уялгатай. Мүнөө тэрэнээ бэелүүлэнхэй. 300 эхэ хонидһоо 270 гаран хурьгадые абаад, түлжүүлжэ байнад,— гэжэ нүхэр Арабжаев хөөрэбэ.

Тиихэдэнь би өөрөө олон нүхэдөөр уулзаһан хадаа тэдэнһээ өөһэдһөөнь олон юумэ асууһан, һанаа сэдьхэлыень. Һанамжа дурадхалнуудыень дуулаһан, мэдэжэ абаһан байгааб. Ушар тиимэһээ мүнөө үедэ боложо байгаа үйлэ хэрэгүүд тухай тэдэнэй зарим тэды һанамжа бодолнуудые зураглаха дуран хүрэнэ.

ЭДЭБХИ ҮҮСХЭЛЫНЬ ДЭЭШЭЛЭНХЭЙ

Һаяхан би энэ колхозоор ябахадаа, партбюрогой секретарь Валерий Дымбрылович Арабжаевтай малшадай ажал хэрэгүүд тухай хөөрэлдөө һэм, малшадтайшье уулзагдаа.

— Манайда мүнөө дээрээ үбэлжэлгэ яһала һайн ябажа байнал даа. Адуу мал гарза хоролтодо ороһон гэжэ балайшье үгыл даа,— гэжэ тэрэм хэлэбэ.— Хэн яангүй ехэ һайнаар, харюусалга ехэтэйгээр хүдэлнэ гээшэ. Тиигээгүйдэ аргагүй ха юм даа. Урдамнай яһала ехэ харюусалгатай үе саг байна ха юм. Мүнөө үедэ бидэнэр КПСС-эй XXVIII съездэ партиин ЦК-гай Платформо, партиин Уставай проектнүүдые зүбшэнэбди. Теэд болохоо байгаа партиин XXVIII съездшье өөрөө яһала ехэ дэмбэрэлтэй, харюусалгатай үйлэ хэрэг бшуу. Эдэнһээ уламжалан хүн зоной эдэбхи үүсхэл, харюусалгань эли бодо дээшэлэнхэй.

— Хэдэн жэшээ дурдаха гүт?

— Болохол даа. Жэшээлхэдэ, Ээрэ һууринда ажалай ветеран, республикын габьяата малшан Ардан Лопсонович Иванов наһанайнгаа амаралтада гараашье һаа, 130 гаран бурүү, тугалнуудые даажа абаад, энэ үбэлые яһала амжалтатайгаар үнгэргэжэ байна. Ардан Лопсонович ба тэрэнэй хани нүхэр Вера Балдановна бүхы наһаараа мал ажал эрхилһэн юм. Амаралтада гараадшье миин һуужа шадаагүй. Мал 3 жэл соо адуулхаар хэлсээ колхозой правленитэй баталанхай. Мүн лэ эндэ хонишо бүлэ Бато-Ошор Сономович ба Галина Балдановна Хайдаковтон олохон жэлэй туршада хурьгалха хонидые адуулдаг. Баһал тэдэнэр харюусалга ехэтэй малшад.

Хуушанай малшан, партиин, дайнай ба ажалай ветеран Ринчин Шултымович Будаев иигэжэ хэлээ һэн:

— Адуу малай үбэлжэлгэ колхоз дотор яһала һайн ябажа байна. Малшад оролдосотойгоор хүдэлнэ. Харин тиихэдэ тэдэнэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд һулаар хүдэлнэ. Илангаяа залуушуулай дунда ямаршье ажал ябуулагданагүй. Эндэ ВЛКСМ-эй райком ехэ зэмэтэй гэхэ байнаб. Мүн тиихэдэ хуули гурим сахидаг эмхинүүдэй түлөөлэгшэд хүдөө нютагуудаар ябахаа огто болинхой.

— Партиин ЦК-гай Платформо ба Уставай проектнүүд тухай юун гэхэ байнат?

— Илангаяа партиин бүридэл таарую зохид болгогдохо ушартай. Манай һанаагаар, партиин райкомдо тиимэ олон хүнүүд хэрэггүй. 4—5 хүн хүдэлбэл болохо.

— Партийна эхин организацинууд манай партиин гол үндэһэ һуури болоно. Тиимэһээ эдэниие бэхижүүлхэ, ехэ анхарал хандуулха гээшэ удха шанартай,— гэжэ малшад мэдэрээ.

Гол ажал — мал ажалайнгаа хажуугаар бидэниие тойроод боложо байгаа үйлэ хэрэгүүдээр үдэр бүри һонирхожо, тэдэниие шиидхэхэ, зүбшэхэ хэрэгтэ хабаадалсаха гээшэ мүнөөдэрэй малшадай эдэбхи үүсхэлэйнь дээшэлһые гэршэлнэ гээшэ.

Вл. ГАЛСАНОВ.

ЭРХИМҮҮДЭЙ НЭГЭН

1976 ондо Улаан-Үдын техническэ-мэргэжэлэй 7-дохи училищи дүүргээд, Будалия Николаевна Молоктоева линотипистээр Гусиноозёрскын типографида хүдэлжэ эхилээ һэн. Залуу басаган жэлэй туршада Гусиноозёрскдо хүдэлөөд, түрэл Түнхэнөө бусажа, Хэрэнэй типографида 1977 онһоо мүнөө болотор амжалтатай ажаллажа ябана. Будалия Николаевна энэ сагай хугасаада эрхим мэргэжэлтэн боложо шадаа. Һара бүри ажалайнгаа түсэб эрхим шанартайгаар 120—130 процент дүүргэнэ. «Гал шэнги түргэн бодолтой, гартай хүн»,— гэжэ суг хүдэлдэг нүхэдынь Будалия Николаевна тухай хэлэдэг. Тэрэ типографиин бэшэшье мэргэжэлнүүдые һайн шудаланхай.

Будалия Николаевна 1985, 1988 онуудта «Социалис мүрысөөндэ илагша» гэһэн тэмдэгтэ хүртэнхэй. Хэдэн дахин Хүндэлэлэй грамотаар, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа юм. «Саяан» газетын таһалгаряагүй, алдуу эндүүгүйгөөр уншагшадта хүрэжэ, район доторхи ажабайдал саг соонь харуулжа байһандань Будалия Николаевна Молоктоевагай хубита ехэ.

Д. ШАГЛАЕВ,
Хэрэнэй типографиин директор.

АРҺАНАЙ ҮЛЭГДЭЛҺӨӨ — АЯТАЙ ЭД

Сухын арһанай заводто нёдондо февраль һарада үйлэдбэриин үлэгдэлнүүдые буйлуулан болбосоруулдаг цех нээгдэһэн юм.

Цехэй мастер Л. Г. Игумнова иигэжэ хөөрэнэ:

— Эрэшүүлэй «верхонко» бээлэй, гэр дотороо үмдэхэ тапочка-гутал оёнобди. Хоерхэн бэһэнүүд, ковригууд, эдеэ хоол зөөхэдэ хэрэгтэй сүүмхэ гэхэ мэтые худалдан абагшадта эльгээнэбди. Гол продукцимнай хадаа хүүгэдэй гутал болоно. 28—32 түхэригэй сэнтэй юм.

Һаял дунда һургуулияа дүүргэһэн залуушуул үлэгдэлнүүдые буйлуулдаг цехтэ хүдэлнэ. Хэд бэ гэбэл, Надежда Заkаменных, эгэшэ, дүүнэр Татьяна ба Оксана Протопопованууд, гуталнуудые бүрин түхэлдэнь хүргэдэг Юрий Посохов, Николай Леснеев, Анатолий Мусиенко, Александр Сластников гэгшэд болоно.

Дүй дүршэл ехэтэй һурган хүмүүжүүлэгшэд залуушуулые һургаа. Оёдолшод Ю. П. Юдина, В. С. Паршукова, Е. А. Посохова, гуталшад И. Б. Батуев, А. Н. Паршуков, Н. Ц. Будаев гэгшэд хоорондоо харилсаата хэдэн мэргэжэл шудаланхай.

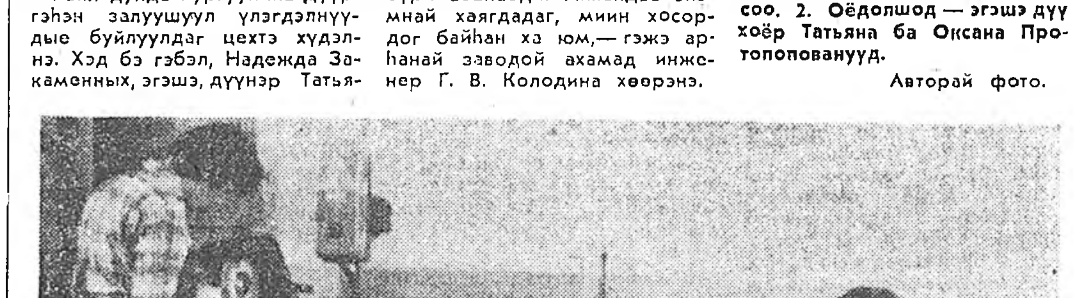
— Шэнэ цехтэ үйлэдбэриин үлэгдэлнүүдһээ 30—40 мянган түхэригэй олзо доход һара бүри абанабди. Анхандаа энэмнай хаягдадаг, миин хосордог байһан ха юм,— гэжэ арһанай заводой ахамад инженер Г. В. Колодина хөөрэнэ.

Хүүгэдэй 700—800 паар гутал һара бүри арһанай заводһоо магазинда ородог.

Е. СУРМАЧ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Цех соо. 2. Оёдолшод — эгэшэ дүү хоёр Татьяна ба Оксана Протопопованууд.

Авторай фото.

АГА, ОНОН нютагуудаар

АРЫН БУЛАГТА БУУСАТАЙ

Агын талын үлзы дэлгэр нютагуудаар ябахада, хүнды һужаагуудай хоорондуур, хада гүбөөгэй үбэрөөр һууриҗаһан малшадай буусанууд тобойлдон харагдадаг. Хээрэ, үргэн ехэ дайдаар үхэр малай тиирэн бэлшэхэдэнь нюдэн баясадаг байха юм. Илангаяа хонидой мааран, үнеэдэй үүгэнээн соо үдэһэн хүндэ эндэ аятай зохидоор үзэгдэдэг. Зүгөөр малшан хүнэй ажабайдал тиимэшье хүнгэн гэхын аргагүй ааб даа. Жэлэй дүрбэн сагай туршада, сахариг мэтын эрьюулгэ соо, байгаалиин хүндэ хүшэр бэрхэшээлнүүдые нэгэнтэ бэшэ гаталан, эдэнэрэй ямаршье сагта ажалаа хэжэ үрдеэд лэ байдагынь һайшаалтай. Тиимэһээ мүнөө округ дотороо «ажал дээрээ ахай» гэгдэдэг хонишодой нэгэн Рабдан Цыбенов тухай уншагшадтаа хөөрэхэмнай.

...Зугаалай һууринһаа зүүн тээшээ шэглээд, арбаад хүрэхэгүй модоной газарта ябаад байхада, ехэ харгын хойто хажууда, налуушаг хадын боорридо хонишоной бууса харагдахал даа. Тэндэ хүрэжэ ерэхэдэтнай, буусын эзэнэйхи хүн бүхэниие тайбан утаагаараа даллан угтадаг юм. Рабдантаниие үнинэй таниха хадаа би хүрэһөөр лэ ажал хэрэг тухайдань хөөрэлдөөгөө шэглүүлээ һэмби.

— Үбэлжэлгэ яһала урагшатай үнгэржэ байна. Октябрь һарын эхинһээ хойшо хонидоо нэгэшье гарзада оруулаагүйбди. Мүнөө тэдэнэймнай хүсэ шадалынь яһала һайн. Энэ үе сагай эрилтээр ажаллахые оролдодог зон гээшэбди. Үбһэ хоол, таряа талхан биил даа,— гэжэ хонишон хөөрэнэ.— Мүн хонидые бэлшээридэ ябуулха тон шухала. Илангаяа тобир тарган хонидые хээлиинь ехэ болоходо хээрэ бэлшээхэдэ һайн байдаг. Тиигээгүй һаа, тэдэ түлдөө бэрхэлдижэ болохо бшуу,— гэһэн үгэнүүдээр гэрэй эзэн бидэнтэй һанал бодолооро хубаалдана.

Ажалай түхэреэн үдэр соошье, халта олдоһон сүлөөтэй сагташье, гансал мал тухай бодомжолжо ябахада тааруугүй бэшэ гү гэһэн һанал бодол уншагшадай сэдьхэлдэ түрэжэ магадгүй. Үнэндөө үе сагай эрьесэ соо ото һэтэ иигэжэ бодомжолжо, һанаагаа зобожо ябаһан хүнэй ажал дээрэ эрхим үрэ дүнгүүд түйлагдадаг гэжэ бодото байдал гэршэлжэ үгэнэ.

Үнэхөөрөөл, Рабдан Цыбеновтэн гэр бүлынгөө ажабайдалдашье, эрхилжэ ябаһан ажал дээрээшье Хара-Шэбэр нютагтаа, Агынгаа арад зоной дунда жэшээ харуулан ябадаг. Буусадань хүрэжэ ерэһэн хүн оршон тойрон задагай зайдан юумэ харахагүй. Хото хорёонь, малайнь байра яб гэмээр түхеэрэгдэнхэй олоной нюдэ баясуулан байха даа. Хонишоной дангигараар баригдаһан байшан гэртэ ороходо, досоонь хото городой, һуурин тосхоной айлһаа дутуугүй хогшол бараанай табяатай байхыень харахат. Тон шухалань, бүлын түрүү Надя нүхэртэеэ холоһоо ябаһан аянай хүниишье, хаяа хадхан һууһан хүршэеэшье ааб адлихананаар, гэртээ хүндэтэйгээр хүлеэн угтадаг. Рабдан Цыбеновтэнэй гэр бүлын онсо һайн эдэ шэнжэ шанарнууд тэдэнэй ажал дээрээ түйлан ябаһан амжалтын эшэ үндэһэн гэжэ һанагшаб.

Хэлэгшээ гэршэлэн ажалайнь амжалта тодорхойлһон хэдэн тоо, баримтануудые дурдаһууб. Арба нэгэдэхи табан жэлэй дүнгөөр ахалагша хонишон Рабдан Цыбенов 1985 ондо Ажалай Алдар солын гурбадахи шатын орденоор шагнагдаа бэлэй. Гэбэшье, залуу малшанайхи түйлаһанаараа һанаагаа амарангүй, хойшонхи жэлнүүдтэшье шударгыгаар ажаллажа ябана. Жэшээлхэдэ, 1986 ондо эдэнэр зуун эхэ хонин бүриһөө 112 хурьгадые абажа, тэдэнээ тобирнуудаар түлжөөгөө һэн. Удаадахи жэлынь —134, тиигээд 142 хурьгадые зуун эхэ хонин бүриһөө абажа, округой эрхим хонишодой зэргэдэ батаар ороо бэлэй. Харин 1989 ондо Рабдановтан отара дээрээ эртын түрэлгэ үнгэргэхэдөө, зуун эхэ хонин бүриһөө 151 хурьгадые абажа, намарынь тэдээнээ бүтэн бүринөөр ажахыдаа тушааһан габьяатай. Ондоогоор хэлэхэдэ, үнгэрһэн дүрбэн жэл соо ахалагша хонишонойхи дунда зэргээр 100 эхэ хонин бүриһөө 133 хурьгадые абажа түлжүүлээ. Мүн энэл хугасаа соо дунда зэргээр хонин бүриһөө 4,5 килограмм нооһо хайшалһан байна. Абаһан хурьгадаа 32 килограммһаа доошо бэшэ шэгнүүртэйгээр ажахыдаа тушаадаг юм.

Һүүлэй жэлнүүдтэ ажахынуудай, эмхи зургаан болон коллективүүдэй өөһэдынгөө олоһон мүнгөөр өөһэдыгөө хангадаг гуримда ороходо, Рабдан Цыбеновтэншье энээнһээ үлөөгүй. Тэдэнэр һүүлэй үедэ агрофирмэтээ тусхай хэлсээ баталжа, арендынэ харилсаануудай үндэһэн дээрэ ажалаа эрхилдэг болонхой. Эдэнэрэй үнгэрэгшэ жэлдэ харууһалжа байһан отараһаа хэды шэнээн ашаг олзо ороһон тухайнь хэлэе. Гансахан хурьганай шэгнүүр нэмээһэнһээ 59 мянган түхэригэй олзо оруулаа. Бүхыдөө 76.349 түхэригэй продукци үйлэдбэрилөө. Тэрээнэйнгээ 12 мянган түхэригыень нэмэлтэ түлбэри болгожо, өөһэдтөө абаа. Гэхэтэй хамта эрхим ажалайнгаа түлөө 64 толгой хурьгадые үмсэдөө бариха эрхэдэ хүртэһэн байха юм.

Түрүү малшанай саашань хөөрэһэнэй ёһоор, тэдэнэр гэр бүлөөрөө түл абалга дээрэ нёдондонойхиһоо дутахагүй үрэ дүн энэ жэлдэ түйлахаар хараалнад. Хонишод дүн хамта 1500-аад центнер һайн шанартай үбһэ, зелёнко нөөсэлдөө һэн. Мүн таряа талханай зүйл тусхай рационой ёһоор хонидтоо эдюулнэд. Зунай, намарай сагуудта һайса шахан таргалуулагдаһан хонидынь үбэлэй шэмэрүүн хүйтэнэй үедэ хүсэ шадалаа оройдоошье алдаагүй.

Ахалагша хонишоной ажал хэрэгтэ наһанайнь нүхэр Надя ехэ туһа хүргэдэг. Эдэ хоёрнай малшан айлай гэр бүлэдэ түрэһэн, үдэһэн тула, хонишоной мэргэжэлэй нюусые һайн мэдэхэ болоһон хүнүүд гээшэ. Илангаяа Рабданай һамганиинь нүхэртэеэ хамта ажал хэхын хажуугаар мүн гал гуламтаяа дэгжээн, нютаг нугадаа түрүү айлай нэрые дээрэ үргэлсэн ябана. Энэ хөөрөөн дотороо үшөө нэгэ онсо юумэ тэмдэглэхэ хүсэлэнтэйб. Олонхи ушарта малшад өөһэдөө туһалагшадые бэдэржэ ябадаг гээшэ. Зүгөөр Хара-Шэбэртэ Рабдан Цыбеновэйдэ хүдэлхэ дуратайшуул үсөөн бэшэ байдаг.

— Манайш нютагта элдэб яһанай, элдэб газарай зон ажаһуудаг, ажалладаг. Нэгэтэ һууринай үйлсөөр ... тэрни, таниха зал... намайе тогтоогоод ... туһалагша болохо... албанһаа ерэһээр ... ажалшье хэнэгүйб ... лэй. Би саг зуура ... жо үзөөд, табиһан ... зүбшөөлөө үгөө б... гэһээр Юрий Пл... найда туһалагшаар ... — гэжэ Рабдан Цыб... гэлжэлүүлээ һэн. ... дүршэлтэй малшан... далга доро Хар... үшөө нэгэ эрхим ... урган гараха бай... таар найдамаар.

Иигэжэ манай нют... байдалда малшан ... дуулангүй үргэ... элинсэг хулинсагайн... жэ ябаһан ажал хэр... бадхалсан ябдаг ... нэгэниинь, Хара-Шэб... ровэй нэрэмжэтэ ... ахалагша хонишон Р... бенов болоно. Тэр ... лаг гэжэ элдин ... саяа түхеэрэнхэй ... лайнгаа намтар ... гээрээ мүнхэлжэ б...

Б. ГАРМА...

ХАМГААЛХЫ ҮҮРГЫЕНЬ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

хамгаалха ёһотой. Бодото дээрэ иимэ юумэнэй болодоггүй байһые манай предприятинуудта хамтын хэлсээнүүдые баталан абалга элирхэйлэн гэршэлнэ. Байгша ондо энэ худэлмэри эдэбхигүй һулаар ябуулагдана. Оперно театрай, туршалгын хүгжэмэй мастерскойн коллективүүдтэ мүнөө болотор унжагайрһаар. Республиканска типографиин, уран һайханай үйлэдбэриин мастерскойн, Буряадай номой хэблэлэй, ород драмын театрай профсоюзай комитедүүд захиргаанай дурадхаһан гаргашануудай сметэдэ нэгэшье заһабари оруулбагүй.

Предприятинууд болон эмхинүүдэй ажахын тоосоондо, өөһэдынгөө олоһон мүнгөөр өөһэдыгөө хангалгада ороходонь, ажалшадай ажалай ба амаралтын гурим тухай хуулиие наринаар сахиха гээшэ шэнэ удхатай боложо байна. Ажалай сагай гурим тухай хуулиие сахиха асуудалые манай профсоюзай комитедүүд урдынхидал мэтэ һулаар табина. Һалбаримнай үйлэдбэриин коллективүүдтэ ажалай сагай гуримые ехээр хазагайруулгада онсо анхарал хандуулха шухала. «Турист» гэжэ автобазада хангалтагүй байдал тохёолдонхой. Соёлой министерствын транспортно-экспедиционно предприятида, кукольна театрта энэ талаар дутагдалнууд бии гэжэ элидхэлшэ саашадаа мэдүүлбэ.

Ажалай гуримые хазагайруулга амаралтыншье гуримые эбдэдэг гээшэ. Театрально-харалгын коллективүүдэй, клубай эмхи зургаануудай ба спортын эмхинүүдэй худэлмэриин түхэл шэнжэ айхабтар ерёо юм. Мүнөө эдэбхитэй амаралтын саг дүтэлбэ. Гэбэшье амаралтын график профкомтой зүбшэгдэдэггүй, эли газарта үлгэгдэжэ, олоной анхаралда табигдадаггүй байна.

Соёлой һалбарида худэлдэг эхэнэрнүүдэй байдалые һайжаруулгада анхаралаа хандуулха ёһотойбди. Ажаллаха зуураа, эхын нангин үүргэеэ бэелүүлхэ, үхибүүдээ һайнаар хүмүүжүүлхэ талаарнь тэдэнэртэ таарамжатай эрхэ байдал байгуулха шухала.

Эгээл багаар хамгаалагдадаг хүнүүдтэ — пенсионернүүдтэ, залуушуулда анхарал хандуулха, оролдолго гаргаха хэрэгтэй.

Захиргаанай, бухгалтернуудай салин хүлһэ түлэхэдөө, хуули ёһо хазагайруулха ябадалтай профсоюзай комитедүүд шууд сэхээр тэмсэхэ ёһотой. Ниитын ажал хэрэгтэ хүн бүхэнэй оруулдаг хубита зүбөөр хараада абтаха зэргэтэй. Худэлмэришэдэй салин адлидхан жэгдэрүүлжэ болохогүй. Салин хүлһэндэ хабаатай асуудалай табигдахада, профсоюзай комитедүүдэй харюусалга илангаяа дээшэлхэ зэргэтэй. Ажалай түлбэриин шэнэ түрүү түхэл шэнжэнүүдые, гуримуудые нэбтэрүүлхэ талаар ажал ябуулгаяа профкомууд эдэбхитэй болгохо ёһотой гэжэ һанагдана.

Ажалшадые хуули ёһо ойлгодогоор хүмүүжүүлхэ гээшэ хубилган шэнэдхэлгын гол зорилго мүн. Ушарынь юуб гэбэл, ажалшад, олохон хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ажалай хуулиие муугаар мэдэдэг байна. Гэбэшье манай зарим профкомууд али бүхы асуудалнуудаар ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй үгөөр ябана бэшэ, харин ажалшадай эрхэнүүдые хамгаалха үндэһэн шухала асуудалнуудаар тодо хараһа бодолтой юм. Тусхай научна һэльбэн һэргээлгын-үйлэдбэриин мастерскойн директор Г. А. Ведерников албадан захиралгын аргаар хүтэлбэрилдэг байһанайнгаа түлөө нэгэтэ бэшэ шүүмжэлэгдээ һэн.

Ажалша хүнэй эрхэнүүдые, аша туһые хамгаалха талаар профсоюзай комитедүүд эрхэнүүдээ зоримгойгоор хэрэглэхэ, зүб шиидхэбэринүүдые абаха ёһотой гэжэ элидхэлшэ түгэсхэлдөө тэмдэглээ.

— Театрально-харалгын коллективүүдтэ Ажал тухай Хуули бүдүүлигээр хазагайруулагдана. 20 жэл соо хатарһан аад, гэр байра абангүй, пенсидэ гараха ушар олоор үзэгдэнэ. Театрнуудта сагһаа үлүүлжэ худэлһэнэйнь түлөө мүнгэн түлэгдэнэгүй. Манай городой бүхы театрнуудай мянгаад артистнууд, худэлмэрилэгшэд гол түлэб август һарада амардаг юм. Теэд эдэнэртэ профсоюзай зүгһөө 10—15 путёвко үгтэдэг. Энэнь тоншье хангалтагүй,— гэжэ кукольна театрай директорэй орлогшо М. Б. Хабитуева хэлэбэ.

— Манай тусхай научна һэльбэн һэргээлгын-үйлэдбэриин мастерской (СНРПМ) Байгалай эрьедэ «Култушная» гэжэ турбазатай юм. Теэд соёлой бүхы худэлмэрилэгшэд тэндэ амардаг. Ушар иимэһээ онгосонуудые, мотороллернуудые худалдажа абахымнай тула профсоюзай обкомой мүнгөөр туһалаа һаань, һайн бэлэй. Турбазые болбосон түхэлтэй болгохын, соёлой хэрэгсэлнүүдые худалдажа абахын тула нааданай захань 2 мянган түхэриг туһаламжа болгон үгыт гэжэ гуйнабди,—гээд СНРПМ-эй худэлмэришэн, профкомой гэшүүн П. И. Дарагайкин мэдүүлээ.

— Ажал тухай Хуули хуушаршоо. Хуоилгагдахаар болоһон юумэн олон. Элидхэл хуушанай ёһоор хэгдэбэ. Хүтэлбэрилэгшэд болон профкомые хоорондонь «мүргэлдүүлхые» һанана гүт? Хамтаараа эбтэй эетэйгээр худэлбэл, ямар бэ даа үрэ дүнгүүдые туйлажа болоно. Профсоюзай хүтэлбэрилэгшэд ажалша коллективүүдээр мүртэй ябанагүй, гурбан жэл соо би хэниешье харааүйб,— гэжэ «Турист» автобазын начальник И. В. Сологубов хэлэбэ.— Профсоюзуудай соведтэ, профсоюзай обкомдо суглараһан гэшүүнэй түлбэриин хэды процентые үгэхэеэ профкомууд өөһэдөө шиидхэхэ ёһотой.

«Манайда хэдэн багшанарта мүнгэ дутуугаар түлэһэнэйнь түлөө шүүяан болоо һэн. Тусхай юридическэ албан зургаануудта хандабабди. Теэд тэдэ туһалаагүй. Тиихэдэнь профсоюзуудай соведэй хуулиин инспекцидэ хандахадамнай, мүн лэ ерэбэгүй», гэжэ соёл-гэгээрэлэй училищиин багша И. И. Спиридонов гомдол бариба.

Гэшүүнэй түлбэриһөө суглараһан мүнгэнэй хэды процентые эхин эмхинүүд өөһэдтөө үлөөхэ байһан тухай асуудалаар нүхэр Сологубовай хэлээшые дэмжэнэб гэжэ туризмын талаар соведэй профкомой түрүүлэгшэ М. И. Давиденко тэмдэглээ. Манай эмхинүүдтэ 75 процент үлөөхые дурадханаб. Үгы гэбэл, али бүхы гаргашануудта, профкомой түрүүлэгшын салин хүлһэндэ мүнгэн дутана. Профсоюзуудай соведэй худэлмэрилэгшэд кабинедүүд соогоо нэгэ-хоёроороо һууна. Тиимэһээ манай профсоюзай обкомые хуушан байрадань оруулха хэрэгтэй.

— Элидхэл соо тобшололнууд, бага жэшээнүүд олон байна. Манай ажал тухай хуулиин хазагайруулагдадаг байһые эдэ бүгэдэ гэршэлнэ бшуу. Хүтэлбэрилэгшэ бэшэ, харин захиргаанай дура зоргоороо аашалхадань, «һаалта хэдэг» профкомой түрүүлэгшэ «алха дүшэ» хоёрой хоорондо байдаг гээшэ. Хоёрдохи асуудалаар бюджетнэ комиссиин шиидхэбэриие дэмжэнэб,— гэжэ «Байгал» журналай профкомой түрүүлэгшэ Н. А. Морозова хэлэбэ.

КПСС-эй Прибайкалиин райкомой парткабинедые даагша, профкомуудай түрүүлэгшэнэрэй соведэй түрүүлэгшэ Т. Ф. Быковская—профсоюзай бюджедтэ, ВСГИК-эй кадрнуудай таһагай худэлмэрилэгшэ А. А. Трифонова—«Аршаан» курортын хангалтагүй муу худэлмэридэ, хуулиин талаар совпрофой инспектор А. А. Голикова — Ажал тухай шэнэ Хуулиин дүримүүдтэ, ВСГИК-эй спортклубай директор, профсоюзай обкомой шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ Т. С. Рандика — манай элүүржүүлгын лагерь барилгада, профсоюзай обкомой секретарь Л. Ф. Сульженко соёлой худэлмэрилэгшэдэй аша туһые профсоюзай обкомой, горкомой ямараар хамгаалдаг тухай асуудалда гол анхаралаа хандуулһан байгаа.

Профсоюзуудай соведэй секретарь Л. К. Хардаева пленумэй түгэсхэлдэ үгэ хэлэжэ, сугларагшадай асуудалнуудта харюусаба.

Пленум зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар зохихо тогтоол баталан абаба.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ.

ҮНДЭР НЭРЭДЭЭ ХҮРЭМӨӨР...

— Наһатай боложо ябагдана даа. Эсэхээ һанадаг болошооб. Урдандаа үдэшэ, үглөөниинышье сүлөө сагтаа оёхо, эсхэхэ дуратай агша һэм. Заримдаа сабхинуудаа гэртээшье абажа ошоод, тоншодог байгааб. Мүнөө тиигэжэ байха шадал һалагдаа,— гэжэ тамхинайнгаа сэнхир утаа баяюулан, Николай Николаевич хэлэнэ.

«РСФСР-эй хүн зоной хэрэглэмжэ хангалгын талаар габьяата худэлмэрилэгшэ» гэһэн үндэр нэрэ зэргэдэ арбаад жэлэй тэндэ хүртэһэн Николай Козулин наһан соогоо хэды олон сабхинуудые, үбэлэй дулаан гуталнуудые оёо гээшэб? Тооложо барашагүй ааб даа.

«Уран гартай сабхишан өөрынгөө мэргэжэлдэ олон нүхэдые һургаһан байна.

— Владимир Асадулин Аюр Убашеев хоёрни һайн сабхишад болонхой. Тэдэнэй оёһон гуталнуудые Хойто-Байгалай, Муйскын, Баунтын аймагуудай хүн зоной, Тюмениин барилгашад болон нефть үрэмдэн газар дороһоо гаргагшадай үмдөөд ябахыень хаража болохот. Юуб гэхэдэ, тэндэ худэлжэ ябаһан хүнүүд жэл бүхэндэ манай гуталшадта захил хэдэг. Энэнь намайе урмашуулдаг,— гэжэ Николай Николаевич энеэбхилээ һэн.

Н. Н. Козулин эрхим һайн гуталшан гэжэ нилээд суурхаһан хүн. Оёһон гуталнуудынь һайн шанартайгаараа хододоо шалгарна.

Г. БАДМАЕВ, манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хоринн районой мэдээжэ сабхишан Н. Н. Козулин.

А. ЦЫДЕНОВЭЙ фото.

Буряадай уран зохёолшодой шэнэ бүтээлнүүдһээ

Алексей БАДАЕВ

УЯНГАТА ШҮЛЭГҮҮДЭЙ ХАТАР

1. АМАРЖА ХЭБТЭҺЭН БАЙГАЛ

Хэсүү ехэ ажал хээд,
Хээр һанажа хэбтэһэн
Ажалша томо хүн мэтэ,
Амарна Байгал далай,
Хүлтүүг һуурин хүрэтэр
Хүлнүүдээ жиинхэй,
Северобайкальск хотые
Дэрлэнхэй...
Намарай һулахан наранда
Нюрга һээрээ шаранхай,
Эрьеын шулуун дээгүүр
Эсэжэ һунанхай —
Баргажан булга зариманда
Баһа һануулна хаяа!..
Аали номгон Байгалай
Аяг зангаа харуулан,
Аашалшахань ээлтэй.
Аажам тэнюун нюрга бэень
Аалин һэбшээндэ мүнгэтэн,
Аярхашахань жэгтэй.
Агшан зуура оршолондо
Аниргүй байдал тогтоно.
Холын замбуулиин дайдада
Ходо иимэ юм гэгшэ.
Тэсэжэ ядаад борооһондо
Тээнигээ шүргоеһэн
туганнуудтал,
Эндэ мүшэдэй
хабирсалдахань
Элихэн юм гэлсэгшэ.
Арбагар томо хүшын
Аебагар борбоосгойн
унахада,
Аниргүй байдал гэб гэнтэ
Аймшагтайгаар тэһэрнэ.
Байгалай хойто эрье
зүбшэн,
Баруулдаг түмэр замай
Үни заяанда ажалгүй үлэһэн
Үлэн хооһон тоннельнүүд
Шууяа ехэтэй абяаень
Суурятуулан дабтана.
Эсэнхэй хүйтэн рельсүүдээ
Эрьежэ ябаһан эхэнэрэй
Шара түгхандал эндэ-тэндэ
Шарлана шасарганын эшэ...
Һүрөөтэйхэн абяанһаа
Һүрмэгэд гэһэн Байгал
Ажалша томо хүн шэнгеэр
Амаржа һоргоо
хэбтэшэнэ,
Хүлтүүг һуурин хүрэтэр
Хүлнүүдээ жиинхэй,
Северобайкальск хотые
Дэрлэнхэй...

2. ШЭНЭ ГЭРЭЙ ГАЗАА СЭРГЭ

«Кутана гэжэ яхад тосхоной дунда һургуули дүүргэгшэд хойтохи үенүүдтээ дурасхаал болгон, мори уядаг модон сэргэнүүдые табидаг байха юм. Яхад арадай хүндэмүүшэ заншые баталһан иимэ сэргэнүүд урдань айл бүхэнэй газаа байдаг бэлэй...»
(ГАЗЕТЭҺЭЭ).

Арюун басагад, хүбүүдээрээ
Айл аймагтаа суурхаһан
Баян сагаан Хурамхаанай
Аргада тосхондо болоһон
Аймшагтай һонин ушар.
Хүбшын нюуса шэбшэлгээр,
Хүйтэн булагай шэбэнэлгээр
Хүнхинэжэ байһан зандаа.
Шэнэһэн дабирхай үнэртэй
Шэнэхэн байшангай хажууда
Моритой айлшадай морилхо
Модон сэргэ табигдаба.
Шэдитэ наранай гаралгакаар
Шэнэхэн сэргэ
бодхоогдожо,
Залуу айлай мүндэлһэникнь
Замби түбидэ баталгадаба.
Наранай алтарһан элшээр
Наһанай хэрэг гагнагдажа,
Сагаан һахалтын зарлигаар
Сарюун түрэ зохёогдобо.
Хожомоо түрэнүүдэй
болоходо,
Хойморoор сэргэнүүд
зоогдожо,
Аргада тосхоной үйлсоор
Айлшадаа урин жэрыхэл.
Гайхамшаг юумэндэ дадажа,
Гайхахаа болидогнай жэгтэй.
Далдаһаа наранай гаралга
Дабташагүй гоёхон
шэнжэтэй.
Хурамхаан голые үгсэжэ,
Миллион жэлдэ
мүнхибэшье,
Арюун Байгалай абаралһаа
Алхамш холодожо шадаагүй
Арья-дарья мундаргануудые
Анха түрүүн мэндэшэлээд,
Шэдитэ элшэнүүдээ наран
Шэнэһэн сэргэдэ дүнгэжэ,
Залуухан айлайда иигэжэ
Захяа үреэл хэлэбэ гээ:
«Мүнхэ бэшэхэн наһандаа
Энхэ амгалан жаргажа,
Найдалай дура сэдьхэлээр
Найрлажа ходо ябаарайт!»
Һанаа үноенэйнгөө жолоов
Һамааргаи, саг зуурахана,
Сэргэдэ уяжа хүхихээ,
Сэнтэй энээхэн наһандаа
Үдхэн утаанда хахажа,
Үдхэ янзаар ууянгүй,
Дүрд гэхэдэжэ дүрэлгэнэй
Дүлэтэмэ дөлгин дээгүүр
Дүүлихые ээдтэ хүсэхээ,
Яршаг тодхорто дайрууллжа,
Ядарад гэнхэй айлнуудтай,
Үбэлэй хагсуу саһатайда
Үлбэрдэнхэй ан амитадтай
Шэнэ гуламтынгаа
дулаагаар
Хубаалдажа байгыт гэхэеэ,
Нарые дахаһан айлшадынь
Найр наадандаа сугларба.
Аягалһан сайнь халууе
Амандаа балгажа үзэхэеэ,
Хүндэлһэн архиинь хатууе
Хундагын тоогоор
хэмжэхэеэ,
Үлэсхэлэн моридой сэргэдэ
Үүрһээшгүй һаань, үдэр
бүри,
Мянгаад адуунай хүсэтэй
Мотоорнуудай абяан хаа-яа
Хүнхинэжэ байг лэ гэхэеэ,
Нарые дахаһан айлшадынь
Найр наадандаа сугларба.
Хонгёо дуунууд ханхинажэ,
Хатар наадан захалба.

* * *

Аргада тосхондо болоһон
Аймшагтай һонин ушар
Урданай һайхан заншалай
Удхые хубилган һэргээжэ
Маргаһан сагай зулайда
Мандалай зула бадараагаа
Бууса бүхэндэ урданиинь
Буудал сэргэ байдаг һэн.
Харин баяшуул лэ газаагаа
Хээ угалзаар гоёонхой
Хэдэн сэргэ табидаг һэн.
Үгытэй малшанай сэргэхэн
Үншэн хооһон һуугаагүй.
Өөртэйнь адлишуу хүршынь
Өөдэгүй дагадхаһаа гадна
Уяатай тэндэнь байгаа
Заяата ерээдүйн найдал...
Нараяа дахаһан айлшадтай
Наяржа байг лэ түрэнүүд!
Түрэнүүдэй наяраал хада,
Сэргэнүүдэй табигдаа сагта
Буряадуудай уг гарбал
Буураха, таһархагүйл!

3. ХОЁР ХИЛЭ

Саг—һиилүүршэ дархан
газарай нюруада
Сараа тэмдэгээ сүхэршэгүйгөөр үлөөнэ:
Элдэб янзын хээ угалзанууд,
Элбэг зурлаа, зурууд болон
Тэбхэр, түхэреэн... геометрическэ дүрсэнүүд
Тэндэнь тоо томшоггүй олон.
«А»-һаа «Б» хүрэтэр саарһан дээрэ
Карандашаар татагдаһан зурлаашье,
Зөөлэн саһан дээрэ багашуулай гараар
Һоол зохидоор зурагдаһан хээ угалзашье,
Асари ехэ замбуулиинай тунга газарта
Ракетэнүүдэй гаргаһан мүршье,
Таабарита Наска губиин
Танигдаагүй һонин дүрсэнүүдшье,
Эльбэтэ Бермудскэ гурбалжаншье
Энэмнай байжа болохо.
Хахалагдаһан зурууд шэнги нарин,
Хабтагай Номгон далайдал үргэн
Хилэ
энэмнай байжа болохо.
Хаанта Россиин таряашад богоолнуудай
Хахархай үмхи кафтан дээрэхи
Үй түмэн халааһанай мужаашье,
Үхэлые амидаралһаа,
Үнэниие худалһаа,
Һаруулые харанхыһаа амяарладаг
Һанаанда тухайлагдаһан зурлаашье
Энэмнай байжа болохо.
Энэ оймнай, энэ нугамнай, энэ гэрнай,
Энэ уужам ехэ Эхэ оромнай гэнэбди.
Тиигэжэ байтараа хэрэггүй юумэнһээ хэрэлдэжэ,
Тэрэ минии, энэ шинии гэлдэжэ эхилнэбди.
Бурханай үгэһэн хайрые хубаажа ядаад,
Бузараар бэе бэедээ үсэрхэлдэнэбди.
Харин гэр бүлэдөө амарха тухагүй
Хамтаран мед суглуулдаг зүгынүүдтэ
Газарай бүхы нуга сабшалан—
Гайхамшаг һаруул оршолон!
Халуун Африкаһаа уг залгамжалхаяа
Хагсуу тундра нүүжэ ошодог шубуудта
Гүрэншье, хилэшье гэжэ байхагүй.
Мүрэн, голнууд мүн юунһээшье айхагүй,
Урид заягдаһан замаараа урдаха:
«Уһыемнай, дэлхэйн зон, садатараа уугыт,
Ургамал сэсэгүүдээ һайса ундалуулыт!»
Бардам һайхан хүсэлдэ сэсэн бодолдо
Байхагүй ямаршье хаалта, дабаха хилэ:
Хубисхалта сагай түлөө ши, Хүн, оролдо,
Хубилга, шэнэлэ, зүрхэлэ.
Нарихан эдэ зурлаануудые—
Нангин гүрэнүүдэй хилэнүүдые
Ухаагаараа ши тухайлнаш,
Улаан гараараа татанаш.
Эдэ бүгэдые, ехээр хүсэбэл ши,
Этэржэ хаяха аргатайш
Дэлхэйн бүмбэрсэгһөө,
Дэлгэр сэдьхэлһээ...
Гансахан һэшхэлэй хилэ
Газар дээрэ үлэг лэ!
Саарһан дээрэ карандашаар татагдаһан зурлаа
Саашадаа шэнэ ордоной чертёж боложо,
Һая ороһон саһан дээрэ багашуул
Һаруул нара,
Жэргэмэл шубуу,
Жэгтэй ангуудые зураглан наадажа,
Ракетэнүүдэй гаргаһан мүрнүүд
Асари юртэмсэнүүдые оложо,
Элһэтэ Наска губиин,
Эльбэтэ Бермудскэ гурбалжанай
Этигэшэгүй нюусанууд таагдажа,
Ажамидарал заха хизааргүй,
Арсалдаата хилэгүй байг лэ!

4. ХҮЛИСӨӨРЭЙ НАМАЯА

Хүлисөөрэй, шамаяа мүнөө ондоогоор харааб:
Хүлгөөтэ дуранда ялбаагүй, юрэнхы нюдөөр...
Манан хушалта урдаһаамни дэгдэжэ тараад,
Маша һайханш бэшээр юртэмсэмнай үзэгдөө.
Урдань анхархаар юумые зорёон анхараагүй,
Удхыень элирүүлхэ һэдэлгэ огто гаргаагүй
Халиргайшаг нюдэдни хёрхо хурса болоходоо,
Хатуугаар хэһээгдээ. Зүбөөр хэһээгдээ одоо.
Тэды илдамшье бэшэхэнээр намдаш харагдаа
Нюдыеш тойроошо илдам уршалаанууд, хэшээ.
Үһэндэш яларһан сагаан үһэнүүд, халаг даа,
Үбэлэй хүйтэнэй айлшалжа ябаһанай жэшээ.
Үе сагай үнгэхэ, хашахань ямаршье харатайб!
Болзоргүйгөөр үгтэһэн бурханай хайра гэжэ
Бидэнэй этигэжэ ябаһан юумэ, тон харамтай,
Бидэнһээ буляагаад, наадалжа байнал иигэжэ.
Эдэ уршалаахайнууд, сагаан үһэнүүд—барандаа
Хэнэйшье бэшэ, гансахан минии гээд мэдээби.
Оройтожо ойлгогдоо. Оройтооб энэ наһандаа.
Ойлгомторгүй ябаад, зэмээ хүсэд мэдэрээби.
Хооһоор хүлеэлгэһэнэйм түлөө хүлисэ намай,
Хооһон хүлеэлгэшгүй һууха болохо байгаал.
Анхарха сагтань, магад, анхараашгүй гүб шамай,
Алдуугаа анхаралаар дары һэльбэхэ байгааб.
Абтаагүй хилээмэнэй түлөө хүлисэ, үсэрхэжэ
Ама хүрэһэнэйм түлөө—яахам гээшэб юрэдөө?!.
Һомологдоһон сагаа салиндал гамнан дүмэжэ,
Һонороор эдлээлши хоюулан энэ юртэмсэдөө!

5. ШУБУУХАЙ

Горхоной эрьедэ һалбарһан үлирэй мүшэрһөө
Гоёхон нэгэ шубуухай шадал соогоо жэргэнэ.
Манайхяар гэхэдэ, ээлтэйшэг дуунһаа халажа,
Магтаалһаа мэтэ, баарһаниш һогтоходол гэнэ...
Таахаар бэшэ һонин, шубуудай өөрсэ хэлээр
Танигдаагүй шубуухай хандаһан мэтэ намда.
Эдир наһанай сууряан, һайхан аялгань элеэр
Энээхэн дуун соонь дуулдана ха гү манда?..
Дуугаараа сэдьхэлэйм утаһа дайрааб гэжэ
Дууша шубуухай яагаад мэдэхэ байгааб?!.
Шагнаш гэһэймни сэдьхэлэйм хүгжэм үргэлжэ
Шанга бэшэ хоолойдонь жэнгиржэ байгаал.
«Заахан шубуухай, һайн даа!—гэжэ хэлээб—
Залуугайм хаһые тэхэрюулжэ үгэбэш эндэ».
Тэрээнтэй танилсаха гэжэ халта дүтэлһэмни,
Тэрэм дэгдэшэбэл, юуншье бологшоб гэһэндэл.
Ондоо мүшэр дээрэ ошожо һуугаад шубуухай,
Ондоогоор нам руу шэртэнэ, аниргүй болоод;
«Юуниинь намһаа һалахаа болишобо гээшэб,
Юундэ зүрхэм нэгэ жэгтэйхэнээр сохилооб?»..

6. ЭМЭЭЛ

Адарлатай харгыгаар, дардам бэшэ зүргөөр
Ами наһаараа урилдаха хуби заяагдаа.
Зүрхэн мэтэ байдаггүй урилдаанда зүгөөр
Хүн бүхэндэ оор өөрынь эмээл заагдаа.
Хүһанай үндэһөөр хэгдэбэ хаяа тоб байса,
Хуушан һандалидал, жиирэй тэрэ эмээл?
Харин хан шэрээ мэтээр нүгөөдыень ялайса
Нарин дархан һайхан угалзаар шэмээл.
Бидэндэ хамаагүй—ямаршье һаань, голонгүй,
Бэлиг ухаагаараа эмээлээ шэлэжэ аба.
Харгы замайнгаа ута, богонидо голхоронгүй,
Хүнүүдтэй дулаагаа хубаалдажа яба.
Хагсуу шуурганайда шангаар һуу эмээлдээ—
Халтар жороошин гэнтэ булгижа болохо.
Хиидэшоо юм һаа, абира һөөргөө тэрээндээ,
Хүнэйхеэр урилдангүй этигэлээ олохош.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТАСС АПН

...АЛТЫН ҺАЙНДЭРЫЕ ...Й ДЭЛХЭЙ ТЭМДЭГЛЭБЭ

...Гитлеровскэ фа...лайаар 45 жэлэй ...улагдажа. Болга...жэл хотодо сүлөө...т Армида бодхоог...оогой дэргэдэ ве...абилгын баяр ёһо...о.

...Н. Эсэгэ ороноо ...н Агууехэ дайнда ...дай туйлаһан Илал...элэй ойтой дашаа..., ГДР-эй олохон ...дуудта, һуурин тос... совет сэрэгшэдтэ ...он хүшөөнүүдэй ...огууд, сэсэгүүд ...байгаа.

...Арадай палатын ...боложо. дэлхэйн ...дайнда хохидогшо...алые депутадууд ...рэ ёһолон хүндэ... хүүр дээрэ венок табяа. Дайнай бүлэг ветерануудта, Эсэргүүсэлтын хүдэлөөндэ хабаадагшадта тэрэ орден, медальнуудые барюулһан байгаа. Ороной элитэ мэдээжэ политическэ ажал ябуулагшад, дайнда эсэргүү ба ветерануудай эмхинүүдэй түлөөлэгшэд энэ ёһололдо хабаадаба.

...БААТАР. Зайсан ...совет сэрэгшэдтэ ...он хүшөөгэй дэр...уд табигдаба. ...баатарай гарнизоной ...сат зуура Мон...агдадаг совет сэ...ынуудай түлөөлэг...рай суглаан эндэ

... Фашизмые ила...элэй ойдо зорюу...баяр ёһолол эндэ

...и президент Ф. Шарль де Голлиин ...алмай дээрэ жаг...үндэлэлэй харуу...р ябажа амарша...идаагүй солдадай

БАРУУН БЕРЛИН. Берлиндэ добтолжо, эзэмдэн абаха үедэ баатарай үхэлөөр унаһан совет сэрэгшэдтэ бодхоогдоһон хүшөөгэй дэргэдэ венокгуудые табилгын ёһолол Тиргартен шадар болобо. Тэрэ фашис Германиие совет арадай илаһаар 45 жэлэй ойдо зорюулагдаһан байгаа.

РИО-де-ЖАНЕЙРО. Гитлеровскэ фашизмтай байлдаануудта унагшадта зорюулжа, «Фламенгу» гэжэ эрье шадар унагшадай хүшөөгэй дэргэдэ Илалтын үдэртэ зорюулагдаһан һайндэрэй парад болобо. Бразилиин президент Ф.. Коллорой, сэрэгэй командованиин түлөөлэгшэдэй байһан трибуныи урдуур дэлхэйн хоёрдохи дайнай ветерануд, Бразилиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделенинүүд үнгэрэн гараба.

АДДИС-АБЕБЭ. Фашизмые бута сохижо, илалта туйлаһаар 45 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Эфиопиин олонниитын суглаан эндэ болоо. Зүүн Европын оронуудай болон бусад зарим гүрэнүүдэй элшэн сайдууд тэрээндэ хабаадаһан байгаа.

МОНГОЛОЙ ПРАВИТЕЛЬСТВЫН МЭДҮҮЛГЭ

УЛААН-БААТАР. Правительствын байшангай дэргэдэ пикет табилга хадаа засагта эрмэлзэһэн бүлэг этэгээдүүдэй харата ябуулга болоно гээд Монголой демократическа холбооной болон Монголой демократическа партиин хүтэлбэрилэгшэдэй Правительствын байшангай урда эмхидхэһэн жагсаалые сэгнэнэ гэжэ апрелиин 28-да хэблэлдэ толилогдоһон МНР-эй правительствын мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

Иимэ ябуулганууд демократи тээшэ залуушуулай хүсэл эрмэлзэлые МДС болон МДН-гэй зарим хүтэлбэрилэгшэдэй политическэ аша туһадаа хэрэглэхэ хүсэлэнтэй байһые элирхэйлэн гэршэлнэ гэжэ документ соо заагдана. Тэдэнэр гүрэн түрэдэ эсэргүү ябуулгануудые үүдхэнэ. Тэдэ доройтон уналгаһаа экономикоёо гаргаха талаар хэмжээнүүдые бэелүүлгэдэ һаад ушаруулхадаа болохо байна.

МОНГОЛОЙ УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ СЪЕЗД

УЛААН-БААТАР. Монголой Уран зохёолшодой холбооной ээлжээтэ бэшэ съезд эндэ дүүрэбэ. Мүнөө үедэ Монголой уран зохёолдо тохёолдоһон хүндэ хүшэр байдалые зайсуулха тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа. Тэрэнэй 200 гаран делегат зохёохы нэгэдэлэй байдалые зүбшэн хэлсэһэн, урдань табидажа байһан зорилгонуудые хаража үзэһэн байгаа.

Съезд МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай Президиумдэ, ороной Министрнүүдэй Соведтэ хандаһан Хандалга баталан абаба.

Нюусаар дуугаа үгэлгын аргаар 52-той Дүгэржавын Маам Монголой Уран зохёолшодой холбооной правлениин шэнэ түрүүлэгшээр һунгагдаа.

ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ШЭНЭ ХЭЛСЭЭН

ВАШИНГТОН. Худалдаа наймаан тухай шэнэ хэлсээнэй текст тушаа үгэсэ ойлголсолгые Холбоото Штадуудай худалдаа наймаанай бүлэгөөрхид һайшаар угтаба. Энэ хадаа СССР-эй болон США-гай хоорондохи худалдаа наймаанай-экономическа харилсаае гуримшуулан һайжаруулха замда шухала алхам болоно гэжэ тэмдэглэнэ.

«Энэ документ совет-американ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй Вашингтондо болохо уулзалгын үедэ гар табигдахаар хараалагдажа байһыень США-гай ээзд баяшуул һайшаана, — гэжэ продукци газаашань худалдаха, гадаадаһаа худалдажа абаха, американ ассоциациин президент Юджин Милош мэдүүлээ. — Холбоото Штадуудай аралжаа наймаанай олонхи хүтэлбэрилэгшэд худалдаа наймаанай талаар эгээл таарамжатай һайн байдалай эрхэ ба уялга Советскэ Союзда олгохые мэдүүлһэн байгаа».

«Ю-эс-эй тудей» газетын багсаамжалһанай ёһоор, хоёр ороной хоорондохи экономическа харилсаае гуримшуулан һайжаруулга 2000 он болотор эд бараанай эрьесын хэмжээе жэлдэ 10—15 миллиард долларто хүргэхэ юм. «1951 онһоо хойшо худалдаа наймаанай хэлсээн эгээл таарамжатай һайн байдалай эрхэ ба уялга СССР-тэ олгохо замые арюудхан сэбэрлэхэ байна, — гэжэ «Вашингтон таймс» газетэ бэшэнэ.— Советскэ Союзтай гэмгүй һайн худалдаа наймаа хэхэ арга американ аралжаа наймаашадта олгохо байна».

АГУУ ИЛАЛТЫН 45 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ХАСАГ ЭСКАДРОНОЙ ХАБАТАЙ КОМАНДИР

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ алдар сууда гараһан олохон арминуудые мэдэнэбди. Домог суута генерал, Советскэ Союзай Герой Л. М. Доваторай хүтэлбэрилһэн 2-дохи гвардейскэ Улаан Тугта, Суворовой ба Кутузовай ордентэ Помераниин морин сэрэгэй корпус тэрэнэй тоодо ородог гээшэ. Эдэ мүрнүүдые бэшэжэ байһан би Доваторай корпусто младша командирай зиндаатай ябажа, танкнуудтай тэмсэдэг үхэр буугай командираар, удаань 35-дахи полкын комсоргоор алба хэһэн хүм.

Тиимэһээ тэндэ алба гараһан нютагаархидаа бараг мэдэхэ байнаб. Жэшээнь, Сэлэнгын аймагай Тамча нютаг тоонтотой гвардиин сержант, «Максим» пулемёдой расчёдой командир, «Шэн зоригой түлөө» гурбан медальда хүртэһэн Надмит Цыцгуевые, айхабтар зоримгой офицернүүдэй нэгэн болохо эскадроной командир Лопсон Ивахиновые һайн таниха. Энэ удаа Лопсон Санжеевич Ивахиновай дайшалхы зам тухай дурсаха гэжэ хүсэһэн байнаб.

Дайсанай ара талаар 40 хоногой турша соо манай 20-дохи кавдивизи рейд хээд, амархаяа Турдей станци шадар тогтобобди. Нэгэтэ партийно-комсомолой эдэбхитэдэй суглаанай болоходо, залуухан нэгэ командирай шангаар үгэ хэлэхые ажаглаа һэм. Полкын командирай политическэ талаар орлогшо И. А. Плужниковай тэрээндэ нэрэ обогоорнь хандахада, энэ хүн минии нютагай хүбүүн гэжэ тухайлаа бэлэйб. Тиигэжэ Л. С. Ивахиновтай танилсаһан байнаб.

Нюргаар дунда зэргын, бараншаг шарайтай, халта хилайд гэһэн томо нюдэтэй, морхогоршог хамартай, абари зантаараа шумуухан, зоримгой хүн гэжэ ойлгоо һэм. Түнхэнэй аймагай Жэмһэг нютаг тоонтотой Лопсон Санжеевичтэй һүүлдэнь ходо уулзадаг болоожо, түрэл Буряад ороноо сүг дурсагша һэмди.

...Москва шадар корпуснай дайлалдажа ябахадаа, дайсадай ара тала руу шурган орожо, тэрэнэй элдэб түхеэрэлгэнүүдые һандаргаха, сэрэгээ хүтэлхэдэнь һаалта хэхэ, тиин Москва руу добтолһон фашистнуудые һамшаан, Баруун фронтын сэрэгтэ туһалха гэһэн захиралта абабабди. Бидэ дайсанай бэхилэлтые шуу сохижо, Смоленскын үдхэн шугы руу шургашабабди. Зуун мянган хасагуудай шургаһан тухай һураг суу тараба. Үнэн дээрээ оройдоол 3 мянган шахуу морин сэрэгшэд ябаһан байгаа. Л. С. Ивахинов энэ рейд тухай дурсахадаа, Доваторай ударидалга доро ябажа, дайсанай ара талаар тулалдаха сэн ехэтэй дүршэлтэй болоо һэм гэжэ хэлэгшэ бэлэй.

Орловско-Курска тулалдаанай үедэ манай корпус Десна мүрэниие гаталжа, фашис эзэмдэгшэдэй ара таладань ороод, Брянск—Смоленск гэжэ участогта түмэр замай линии эзэлхэ, дайсадые хангаха аргые хааха гэһэн даабари абаһан байна. Л. С. Ивахиновай эскадрон Десна мүрэниие түрүүлэн гаталжа, баруун бэе гарамсаараа дайсадай батальоние түрижэ, Девочкино тосхон абаа һэн. Кавкорпусой частьнууд бүри саашаа нэбтэржэ, заагдаһан түмэр замай линии 60 километрэй зайда эзэлбэ. Тэрэниие бүхэли үдэр элижэ, абаха таһаггүйгөөр буудадаг, бомбошье хаядаг байгаа.

Налуу газарта полкын зүүн талые барижа байһан Ивахиновай эскадрондо ухаангүй хүшэр һэн ха. Тэдэнэй эзэлһэн газар руу фашистнууд үдэртөө 5—6 дахин добтолжо үрдигшэ һэн. Эскадроной командир Ивахинов зүүн гараа хүндөөр шархатабашье энэ рейдынгээ дүүрэтэр эскадроноо хүтэлжэ ябаа.

Хатуу шанга тулалдаанай дүрбэдэхи үдэрэй дүүрэхэ тээшэ кавкорпусой эскадронуудта ба батарейнүүдтэ хурга даража тооломоор үсөөн һомон үлөө һааб даа. Һүни болоходо, батарейн командирай захиралтаар хоёр эскадроной хоорондо танктай тэмсэдэг үхэр буугаа тодхобобди.

Үглөөдэрынь үхэл тахал «нёлбоһоор» дайсадай танкнууд бидэндэ дүтэлбэ. Хорго дуулагдаагүй үхэр буугаараа нэгэ «тигрые» галдабабди. Удаань үлэһэн 5 снарядаараа хоёрдохииень тогтообобди: Тиин дайсанай һомон үхэр бууемнай тудаба. Олонхимнай, тэрэ тоодо бишье шархатаабди.

Эгээл шахардуу энэ үедэ, шархатаһаншье һаа, Ивахинов үсөөрһэн эскадроноо бодхоожо, добтолгодо орошобо. Зүүн гартаа пистолет, баруун гартаа һэлмэ адханхай Ивахиновай бруствер дээрэ гүйжэ гараад, «Эскадрон, урагшаа!», гэжэ захирхыень би хараһан байнаб. Энэ добтолгын ашаар дайсад гэдэргээ харатараа «этэрүүлээ» һэн.

Десна мүрэниие гаталхадаа, эрэлхэг зоримгой ябуулгануудые хэһэнэйнгээ, эскадронойнь сэрэгшэдэй шэн зоримгой, дайшалхы эрхим шадабаритай байһанай түлөө Л. С. Ивахинов Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай хоёрдохи шатын ба Улаан Одоной орденуудаар шагнагдаһан байна.

Польшын Седлец хотын түлөө болоһон байлдаанууд тухай гвардиин полковник С. Н. Севрюгов 1957 ондо барлуулһан «Так это было» гэжэ ном соогоо Ивахинов тушаа иигэжэ дурсана:

«Полкын зүүн талада налуу газараар гурбадахи эскадрон добтолбо. Упржанув руу баруун хүршэнэрэйнгөө шурган орохые ахалагша лейтенант Ивахинов хаража байгаа һэн. Зүүн хүршэнэрынь тээ хойно тулалдана. Масьцибродты тосхонһоо урагшаа хүршэнэрэйнгөө баруун талынь сэрэгшэдэй хэбтэхые тэрэ дурамбайгаар обёорбо. Тиигээд Ивахинов тэдээндэ туһалха гэжэ шиидэбэ. Гурбадахи эскадрон хотогор газараар, ойн соорхойгоор гараад, Масьцибродые тойрожо, дайсадта добтолшобо». Ивахиновай эскадроной шумуухан добтолгоор дайсадай рото нюдэ сабшаха зуура тэһэ гэшхүүлэгдэшоо гэжэ энэ добтолгые хараһан хүнүүд хэлсэгшэ бэлэй.

Л. С. Ивахиновай дайшалхы намтарһаа үшөө нэгэ үзэгдэл тухай.

Энэ үшар Берлин шадар болоо һэн. Шпрее мүрэниие гаталаад, Берлин руу сухарихагүйн тула дайсадай Франкфурт-ско-Губенскэ бүлэгэй ара тала руунь сохилто хэхэ захиралта манай корпусто үгтэбэ. Шпрее мүрэн дээрэхи бүхы хүүргэнүүд һандаргагданхай һэн. Мүрэнэй баруун эрьедэ түрүүн гаража, газар эзэлхэ гэһэн даабаритай полкмнай апрелиин 23-да мүрэниие яашье гаталжа шадабагүй. Дайсадай нюдэ нюургүй буудаһанһаа болоожо, хэдэн туршалгамнай бурууу һүрөө бэлэй. Апрелиин 24-нэй һүни дайсанай аймшагтайгаар буудаашье һаань, Ивахиновай эскадрон мүрэниие түрүүлэн гаталжа, үглөөгүүрнь Берлинэй автострада дээрэ байлдажа ябаа һэн. Мүрэниие гаталалгада, мүн Берлиниие эзэлхын түлөө тулалдаанда эрэлхэг зоригтой байһанайнгаа түлөө гвардиин капитан Л. С. Ивахинов Дайшалхы Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан байна.

Хоёрдохи кавкорпусой бусад частьнуудтай сүг Ивахиновай толгойлһон эскадрон Эльбэ мүрэн хүрөө. Манай командир полковник Гладков баяртайгаар иигэжэ хэлээгшэ һэн:

— Агуухэ Эхэ оронойнгоо зааһан газар хүрэтэр хүрэжэ, дайшалхы замаа дүүргэһээр тнай таанадые, баатар-илагшад, амаршалнаб! Зай, хүбүүд, мүнөө хуушанай хасаг заншалаар Эльбэ соо моридоо һэрюусүүлэебди! Моридһоо буугты!..

Морин сэрэгшэд хурдан хүлэгүүдһээ буужа, эмээлэйнгээ уламые һуладхаад, дайшалхы хүлэгүүдээ мүрэн соогуур ябуулаа һэн. Май һарын нарана хурсахан элшэнүүдтэ туяарһан Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай, Улаан Тугай хоёр, Улаан Одоной орденууд, «Эрэлхэг зоригой түлөө» медаль Лопсон Санжеевич Ивахиновай энгэртэ һүр жабхалантайгаар үзэгдөө бэлэй. Нютагайнгаа эрэлхэг зоримгой хүбүүнэй ута замые урагшатайгаар дабажа, Эхэ һайхан орондоо эрхэ сүлөө, ажана жаргалта байдал түхеөлэлсэһэн аша габьяагаа иигэжэ нюдөөрөө бахархан хаража, баярлажа, уяржа байһанаа дурсажа, Лопсон Санжеевич тухай хөөрэбэб.

У.-Ж. ДОНДУКОВ,
дайнай ветеран.

Уласхоорондын шэнжэлэл

ДУРАДХАЛНУУД ДЭМЖЭГДЭНЭГҮЙ

«Европо руу бусаха» харгы зам Чехословакиин урда нээгдэбэ гээд эндэхид тоолоно. Теэд «эрхэ сүлөөгэй ба дэлгүүрэй аша туһа» тээшэ дабшалтые республикын түб хотынхид лэ толгойлхо болоно бшуу.

Москвада ажаһуудаг манай танилнууд Прага хотодо хэр зэргэ ажаһуужа байһаарнай һонирходог, һанаагаа зобожо байһанаа мэдүүлдэг. Эндэ бидэ бараг һайн ажаһуунабди гээд таниа талаяа найдуулха байнаб. Ушар юуб гэхэдэ, демонстрацинууд совет сэрэгшэдые Чехословакиһаа гаргаха эрилтэ табина. Совет посольствын дэргэдэ ерэжэ, элдэб аашануудые гаргана.

Ороной түб хотодо хубилалтанууд болоно, теэд бүхы юумэн һайн тээшээ хубилна гэхын аргагүй. Һаял хада Прага болбол Европо соо эгээл амгалан түбүүдэй нэгэн гэжэ тоологдодог һаа, мүнөө үедэ тиимэ сэгнэлтэ үгэхын аргагүй. Гэм, зэм хэһэниие тодоруулдаг албанай начальник майор И. Станки гэгшын хэлэһэнэй ёһоор, энэ жэлэй эхинһээ гэмтэ ябадал гаргагшадай тоо 100 процентээр олошороо. Байгша оной эхиндэ ороной президентын хэһэн амнисти эндэ ехээр нүлөө үзүүлээ гээд сэгнэгдэнэ. Гэмтэ ябадал гаргалгые усадхаха гээшэ хүндэшэг хэрэг болонхой. Милициин хүсэншье, сагыншье хүрэнэгүй. Гадна хүн зон тэрээндэ балай этигэнэгүй, харилсаа холбоо байгуулхаяа яаранагүй. Гэбэшье иимэ хүндэ хүшэр байдал дабагдаха гээд майор этигэнэ. Мүнөө үе хадаа шэлжэн оролгын үе гээд тэрэ тоолоно. Бидэнэй хэдэг албангүйгөөр общество байжа шадахагүй юм гээд олониитэ ойлгохол байха гээд майор этигэжэ байһанаа мэдүүлнэ.

Прага хотые промышленна, соёлой түб, федеральна органуудай штаб-квартира, түмэр замай узел, аяншалагшадай ябаха үзэсхэлэн һайхан газар гэхэ мэтээр нэрлэдэг ааб даа. Гэхэтэй хамта энэ хотодо хүн зон ажаһуудаг ба ажалладаг юм гэжэ мартагдахаа һанадаг бэшэ аал даа. Энэ талаар урмашуулхаар юумэн үсөөн шуу.

Зарим үдэрнүүдтэ үдхэн гэгшын утаан хотын гудамжануудта бии болодог. Прага соогуур олон тоото автомашинануудай һүндэлдэг магистраль гарадаг. Эндэ ... дээрээ 420 мянган автомобиль ... гэхэ гү, али гурбан хүн бүхэндэ ... хүртэнэ ха юм. Энэ талаар прагынхид ... оронуудай түбүүдһээ гээгдэдэггүй ... баруун оронуудта бүхы автомобиль... хахадынь шахуунь катализаторнууд... гагданхай. Харин Прагада оройдоо... шын 20 экомобиль бии болонхой... бүхы муу юумэн автомобильнуудһаа... юм ааб даа. Прага хотодо багахан... котельнэ хүдэлгэгдэдэг, 146 мянган ... шулуун нүүрһэр дулаасуулагдадаг...

Прага хотын национальна комитет... ялхан үнгэргэгдэһэн сессиин материал... тай танилсабаб. Тиихэдээ эндэхи ... хүндэхэн гэжэ ойлгобоб. 150 километр... нализационно сетьнүүд заһабарижа... болонхой. Гэр байрын асуудал тон ... табигдана. 37 мянган хүн эзлэжэ... хэгдэнхэй.

Һаяхан болотор томо панельнүүд... байра баригдадаг һэн. Теэд шэнэ ... районуудта һургуулинууд; бассейн... бүүдэй талмайнууд үсөөнөөр бари... бэлэй. Хүн зоной эрилтэнүүдые ... асуудалнууд хараада абтадаггүй һэн... тухай бэшэгдэһэн материалнууд ... мунистнууд гэмнэгдэнэ. Заримашуул... тараaха, хорихо эрилтэ табина.

Прага хото хадаа соёлой ба эрдэм... ралсалай талаар уласхоорондын түб... хо, мүн гансашье политическэ бэшэ... финансова түб болохо зэргэтэй газар... ональна комитедэй сесси дээрэ тэм... дэһэн байха юм.

Гадаадаһаа туһаламжа үзүүлхэ ... радхалнууд оруулагдана. ФРГ ... эрилтэдэ хүрэмэ автострада, Австри... зам барихые дурадхаба, Франци ... сүүдэй залые, павильонуудые, ме... дые бодхоохо хүсэлэнтэй. Харин Пра... тынхид эдэ дурадхалнуудые балай ... нэгүй.

Чехословакиин «эрхэ сүлөөгүй ба ... рэй замаар» дабшалгада ямар ушар... дай хүлеэжэ байһые тодорхойлох ... хүндэ хүшэр байна.

АНХАРАЛ ТАТАҺАН УУЛЗАЛГА

Кейптуан хотодо ЮАР-ай правительствын түлөөлэгшэд ба АНК-гай хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо уулзалга үнгэргэгдэбэ. Уулзалгада хабаадагшадай бэе бэедээ этигэжэ, үгэ андалдаануудаа саашадань үргэлжэлүүлжэ шадабалнь апартеид һалан һэндарха байна. Харин үгэ андалдаануудые үргэлжэлүүлхэ эрга боломжонуудай олдосгүй һаань, тэмсэл саашадаа үргэлжэлүүлэгдэхэ болоно бшуу.

«Хроте схор» ордон соо үнгэргэгдэһэн уулзалга ЮАР-ай түүхэдэ шэнэ хуудаһа нээхэ бээз гэжэ этигэхэ хүсэл түрүүлнэ. «Эблэрэшэгүй» Фредерик де Клерк ба Нельсон Мандела хоёрой «Хроте схор» ордондо орохынгоо урда гар гараа барилсажа мэндэшэлэлсэһэн ушарые эндэ ерэһэн журналистнууд үндэрөөр сэгнээ.

АНК-гай политическэ ажаябуулгада таарамжатай эрхэ байдал ЮАР-та олгохо гэһэн хэлсээн баталагдаба. Орон дотор сонсхогдоһон онсо эрхэтэ байдал болюулагдаха болобо. Орониие хүтэлбэрилжэ байһан сагаан шарайтанай националистическэ парти АНК-да адли политическэ гол хүсэн болоно гэжэ Нельсон Мандела мэдэрбэ. Ойрын үдэрнүүдтэ АНК-гай национальна исполкомой заседани үнгэргэжэ, зэбсэг хэрэглэн тэмсэлгэ тухай асуудал хаража үзэхэ байһанаа тус партиин хүтэлбэрилэгшэд онсолбо. Эндэ сугларһан шэнжэлэгшэдэй олонхинь сагаан шарайтанда АНК-гай зүгһөө буулта хэгдэбэ гэжэ сэгнэбэ. Тиин хоёр талаһаа энэ удаа буултануу... гээшэ.

ЮАР-ай конституционно байгуул... хай асуудал онсо һуури эзэлнэ. ... «Хроте схор» ордондо үнгэргэгдэ... залга үгэ андалдаануудта эхи табиба... Гэбэшье Демократическа урда ... байгуулхын тула бүгэдэндэ һүнгэ... олгохо шухала байна бшуу. Хари... рэнэй правительство иимэ эрхэ ... сэдаг байха юм. Баруунай үзэлт... баригшад Ф. де Кларк гэгшэдэ ... ехээр үзүүлнэ гэжэ шэнжэлэгшэд... Сагаан шарайтай экстремистнууд ... сэг суглуулна, шэнэ «бурска дой... хэбди гээд зана. Иимэ ушарай то... байһан үедэ НП-гай хүтэлбэрил... руунай үзэлтэдэй тала баригшад... саа холбоогоо таһалдуулха, сагаан... танай англи хэлэтэй хубидань туш... лоно.

Хара шарайтанайшье дунда үзэл... талаар илгарха ушарнууд үзэгдэнэ... политикые шүүмжэлэгшэд элирнэ... шуул гүрэнэй правительствэтэй ... холбоо байгуулагдаха ёһогүй гээд...

Эдэ бүхы хараа бодолнууд ... даанда хабаадагшадта нүлөө үзүүлх... госотой. Гэбэшье хоёр талынхид үз... голсохын тула оролдолго гаргаха ... жэ найдамаар.

Анатолий Ш...
Сергей ...

Спорт — Спорт — Спорт — Спорт

А. КРИВОНОСОВОЙ ЕХЭ АМЖАЛТА

Финляндиин суута боксер, «мэргэжэлтэ» боксын ринг дээрэ амжалтатайгаар тулалдаһан Н. Джиби гэгшын шанда хүртэхын түлөө уласхоорондын IX мүрысөөн Хельсинки хотодо болобо.

Болгариин, ГДР-эй, Кубын, Ливиин, Монголой, Румыниин, Сириин, СССР-эй, Швециин, Чехословакиин болон Финляндиин суглуулагдамал командануудай 250 гаран арһан бээлэйн шадабаритан энэ заншалта мүрысөөндэ хабаадаһан байгаа. Рингын эзэд хоёр команда табиба.

Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй спортын клубай түлөөлэгшэ, Буряадай багшанарай институдай студент, спортын мастер Александр Кривоносов СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадаа. Тэрэнэй тренер Виктор Иванович Агафоновтой уулзахадамнай, иигэжэ хөөрэбэ:

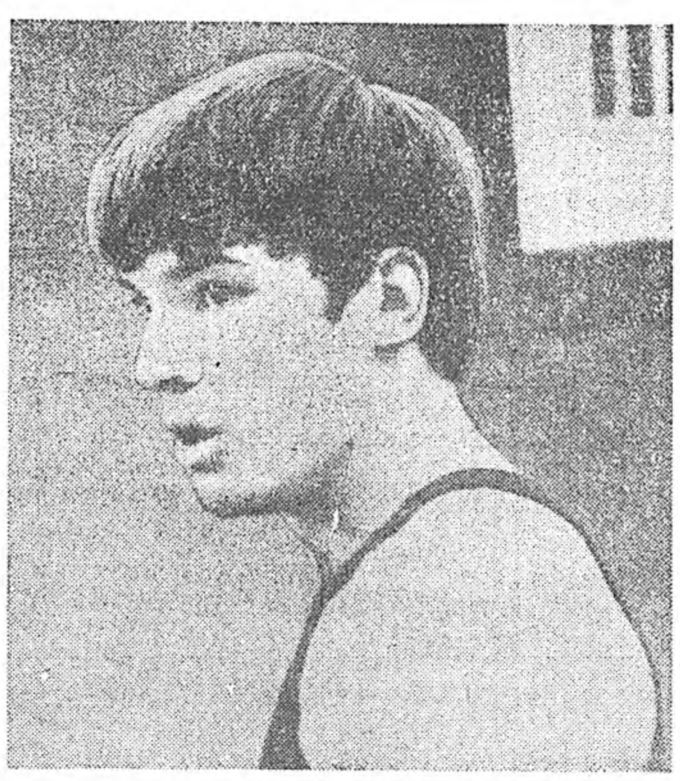
— Александрай тулалдадаг 81 килограммай шэгнүүртэ хэдэн ороной 9 боксер суглларһан байгаа. Тэрэ рингдэ хоёр дахин гаража тулалдаба. Түрүүшын уулзалгада Болгариин боксерые 5:0 тоотойгоор шүүжэ, түгэсхэлэй мүрысөөндэ гараһан байха юм. Үндэр нэрэ зэргэтэй боксертой уулзаха болобо. Угайдхадаа, рингын эзэн һэн. Түрүүшын раундда Финляндиин чемпион Р. Вуоринен эршэмтэйгээр добтолжо, хэдэн онобшотой шанга сохилтонуудые хэһэн байгаа. Нэгэдэхи раундда судьянар финн спортсменэй булюу байһые тэмдэглэээ.

Хоёрдохи раундын эхилһэн тухай гонгын ханхинамсаар, рингын эзэн амжалтаяа батадхахые хүсэхэ, эршэмтэйгээр добтолходоо, нюдэ сабшаха зуура һэрижэеэ алдажархиһан байгаа. Эгээл тиихэдэнь Буряад ороной боксер энэ ушарые һамбаашалан, зүүн гараараа мэхэлхэ зуураа, баруун гараараа онобшотой мэргэн сохилто хэхэдэнь, нүгөөдэнь шарбашаба. Тиигэжэ нютагаймнай хүбүүн хоёрдохи раундда Финляндиин чемпиониие нокаудаар диилэжэ, толотомо илалта туйлаһан байха юм.

Энэ хадаа ЛВРЗ-гэй спортклубай спортын ахалагша тренер Виктор Агафоновой һурагшын хоёрдохи ехэ амжалта гээшэ. Ушарынь юуб гэбэл, нёдондо жэлэй декабрь һарада тэрэ Польшын бэлигтэй бэрхэ тренер — Польшын «боксын эсэгэ» гэжэ тоологдодог байһан Феликс Штаммай дурасхаалда зорюулагдаһан заншалта мүрысөөндэ шалгаржа, алтан медаляар шагнагдаа һэн. Тэрэл жэлдэ А. Кривоносов Франциин, Монголой, Чехословакиин рингнүүд дээрэ тулалдаһан байгаа.

Гадна Хельсинкидэ болоһон уласхоорондын энэ мүрысөөн июлиин 24-һөө августын 4 хүрэтэр США-гай Сиэтл хотодо үнгэргэгдэхэ һайн һайхан хүсэл эрмэлзэлэй нааданuудта хабаадагшадые элирүүлхын тула шэлэн абалгын шэнжэтэй мүрысөөн болобо.

Ж. БАТОМУНКУЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Кривоносов.

СУУТА БАСАГАД

Закаменск хотынхид нютагайнгаа басаган Ольга Спицынагаар (мүнөө Дурынина) ехээр омогорходог болонхой. Ольга хотын дунда һургуулинуудай нэгэндэ һуража байхадаа, волейбол бага сага наададаг юм һэн. Харин арбадахи класс дүүргээд, Эрхүүгэй гүрэнэй университедтэ орожо һурахадаа, хани нүхэр болохо Алексей Дурынинай һорилго доро хурдан урилдаашан болоо юм.

Мүнөө холын зайда гүйдэг болоһон Ольга тухай баярта мэдээнүүд манай городто ерэжэл байдаг. Уласхоорондын классай спортын мастер, СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүн Ольга Дурынина үнгэрһэн жэлдэ Хойто Корейн ниислэл хото Пхеньянда, урда тээнь Америкын Лос-Анджелеста, Нью-Йоркдо, Норвегиин Ослодо 42 километр 195 метр зайтай марафоной урилдаанда хабаадахадаа, ходо түрүү һууринуудай нэгые эзэлээ.

— Холын зайда гүйхэдөө, ниидэһэн мэтэ болошоноб,— гэжэ Ольга районой түбэй больницада медсестрагаар хүдэлдэг эжыдээ бэшэнэ. Лос-Анджелеста урилдахадаа, Спортын талаар СССР-эй гүрэнэй комитедтэ 4 мянган доллар оруулааб, өөрөө 800 долларой шанда хүртөөб гэжэ эжыдээ баяртайгаар мэдээсэнэ. 1992 оной Олимпиин ехэ наадада хабаадалсахаяа Ольга басагамнай мүнөө үедэ түлэг дундаа бэлдэжэ байнхай.

Ольгодо орходоо залуу Захааминай үшөө нэгэ басаган Ирина Перунина хурдан байһаараа мүн лэ суурхана. Михайловка тосхондо түрэжэ, нютагайнгаа дунда һургуулида һурахадаа, түрүүшээр физкультурын багша Жаргал Данзановай хүтэлбэри доро һорилго хэжэ захалһан, удаань Улаан-Үдын 6-дахи интернат һургуулиин һурагша болоһон Ирина мүн лэ утын зайда, 1000—2000 метрэй зайнуудта гүйхэдөө, РСФСР соогоо шалгардаг болобо. Һаяшаг Ирина Перунина Токиодо, Гонконгодо эдир басагадай дунда үнгэргэгдэһэн уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ һайн амжалтануудые түйлажа, ехэтэ магтуулба.

М. ГОНЧИКОВ.

ЕХЭ ҺАЙНДЭРТЭ БЭЛЭДХЭЛ ЭХИЛЭЭ

Үргэн Буряад орон дотороо физическэ культура болон спорт үргэн дэлисэтэйгээр хүгжөөхын, физкультурно-олониитын хүдэлмэри нарижуулан һайжаруулхын зорилгоор Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет тусхай захиралта гаргаба. «1990 ондо республикын хүдөөгэй соёлой-спортивна зунай наадануудые үнгэргэхэ тухай» гэһэн тус захиралтын ёһоор энэ наадануудые Баргажанай райондо үнгэргэгдэхөөр хараалагдаба.

Байгша ондо табадахияа болохоёо байгаа хүдөөгэй соёлой-спортивна зунай наадануудай түгэсхэлэй мүрысөөнүүд Баргажан тосхондо июниин 22-һоо 24 болотор үнгэргэгдэхэ юм. Эдэ үдэрнүүдтэ түгэсхэлэй тус наадануудые үнгэргэхэ эмхидхэлэй комитет 22 хүнһөө бүридхэгдэжэ, түрүүлэгшээрнь, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Н. И. Крючков томилогдобо.

Байгша оной хүдөөгэй зунай соёлой-спортивна наадануудые үнгэргэхэ дүримүүдые эмхидхэлэй комитет баталжа, республикын районуудта эльгээхэ болоно. Тиихэдэ арадай депутадуудай районой, нютагай Соведүүдэй гүйсэдкомуул байгша оной июниин 15 болотор хүдөө нютагуудта спортын зунай зүйлнүүдээр бага наадануудые эмхидхэжэ, эрхим дүн харуулһан спортсменүүдһээ районойнгоо суглуулагдамал команда бүридхэхөөр уялгалагдаа.

* * *

Ехэ наадануудые район соогоо үнгэргэхэ болоһон Баргажанай районой ажалшад энэ мэдээсэлые баяр баясхалантайгаар угтажа абаад, район соогоо зунай наадануудые үнгэргэхэ эмхидхэлэй комитет районой партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаан дээрэ баталжа абаба.

— Республикын хүдөөгэй зунай соёлой-спортивна наадануудые үнгэргэхэ болоһон манай районой предприятинуудай, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд мүрысөөнүүдтэ ерэһэн спортсменүүдые байлгаха байра байдал түхеэржэ, эдеэ хоол элбэгээр бэлдэжэ эхилэнхэй,— гэжэ суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. И. Белошапкин мэдүүлээ.

Мүн арадай депутадуудай Баргажанай поселково Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Л. П. Балуев, райгүйсэдкомой соёлой таһагай хүдэлмэрилэгшэ Т. А. Шелковникова, районой физкультура болон спортын комитедэй түрүүлэгшэ Б. Ц. Нимаев, Уланай, Баргажанай-Адагай нютагай Соведүүдэй түрүүлэгшэнэр Б. Ц. Цыдыпов, В. И. Буторов гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, соёлой спортын зунай наадануудые эмхи гуримтайгаар үнгэргэхын түлөө тосхон һууринуудаа болбосон түхэлтэй болгожо, хараалагдаһан бэлэдхэлэй бүхы хэмжээ ябуулгануудые саг соонь хэжэ дүүргэхэ байһанаа мэдүүлһэн байна.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ҺУР ХАРБАЛГА: ҺҮҮЛШЫН МЭДЭЭНҮҮД

Һур харбалгаар «Азиин түб» гэһэн бүхэсоюзна мүрысөөн жэл бүхэндэ Казахай ССР-эй Талды-Курган хотодо үнгэргэгдэдэг юм. Энэ жэлдэ 230 мэргэшүүл хабаадаһан байгаа.

«Динамо» бүлгэмэй Буряадай республиканска соведэй Олимпиадада бэлэдхэлэй «Годли» гэжэ түбэй команда амжалта түйлажа, түрүү һуури эзэлбэ. Уласхоорондын классай спортын мастер Валентин Дарханов, тренер Цыремпил Цырендашиев, багшанарай институдай студент Владимир Мадасов гэгшэд тэрэнэй бүридэлдэ мүрысэһэн байха юм.

Хубиин тоосоогоор В. Дарханов хоёрдохи һуури эзэлбэ. Харин В. Мадасов эрхим наймаанай тоодо орожо, түгэсхэлэй нааданда хабаадаа.

* * *

«Динамо» бүлгэмэй республиканска соведэй спортын һургуулиин түрүү һуури эзэлхын түлөө нээмэл мүрысөөн «Динамын» зал соо болобо. Буряадай, Яхадай АССР-нүүдэй 70 гаран һур харбагшад наһанай дүрбэн бүлэгөөр хёрхо мэргэнээ туршаһан байгаа.

Ехэшүүлэй дундаһаа Яхадай АССР-һээ ерэһэн айлшаднай шалгарба. Надежда Соловьева, Джулустан Федоров илалта түйлаа. Залуушуулай бүлэгтэ 49-дэхи һургуулиин һурагша, спортын мастер Владислав Саганов, 20-дохи һургуулиин һурагша Елена Ефремова гэгшэд шалгарба.

Бишыхан робингуудуудай тэмсэл харагшадые һонирхуулаа. Ивалгын тренер Геннадий Эрхитуевай хүбүүн Булат хүбүүд соохоо илаа. Басагадай дундаһаа 1-дэхи һургуулиин һурагша Оксана Шараповатай хёрхо мэргэнээ туршалсаха хүн олдобогүй.

Аха наһанай эдиршүүлэй дундаһаа 3-дахи һургуулиин һурагша Володя Степанов, харин басагад соохоо 7-дохи ДЮСШ-гай тренер Намсарай Байдаевай басаган — 18-дахи һургуулиин һурагша Вика түрүү һууринуудые эзэлһэн байха юм.

В. СЫДЕЕВ.

ҺУРАГШАДАЙ СПАРТАКИАДА

Һүүлэй жэлнүүдтэ городой һурагшадай спартакиадын календарьһаа дүрэ буляалдалгын барилдаан гаргагдашаһан байгаа. Зүгөөр энэ жэлдэ тэрэ гол зүйл болгогдожо, спартакиадын календарьта оруулагдаба.

Түрүүлэн районно спартакиаданууд үнгэргэгдэжэ, юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудай эрхим бэрхэ барилдаашад тодорһон байгаа. Городой спартакиадын тоосоогоор дүрэ буляалдалгын барилдаагаар мүрысөөн «Динамо» бүлгэмэй барилдаанай зал соо болобо.

Эдир барилдаашад яһала һайн арга дүрэтэй байһанаа харуулаа. Хоёр үдэрэй туршада «Динамын» зал соо хүбүүдэй согтой хүхюун абяан таһаргүй. Зариманиинь илалта түйлахадаа баярлаһаншье, нүгөөдүүлынь урагшагүйдэхэдөө голхорһоншье байха юм.

Октябрьска районой 3-дахи интернат һургуулиин эдир барилдаашад командаараа илалта түйлаба. Железнодорожно районой 6-дахи һургуулиин спортсменүүд хоёрдохи, 2-дохи интернат һургуулиин команда гурбадахи шангуудта хүртөө.

Хубиин тоосоогоор 6-дахи һургуулиин һурагшад Семен Бадашкеев, Жаргал Дугаров, Виталий Лукомский, 9-дэхи һургуулиин һурагша, Бэлигтэ Ширапжалсанов, 49-дэхи һургуулиһаа Арсалан Манханов, 3-дахи интернат һургуулиһаа Александр Цыденов илабад.

В. СЫДЕЕВ.

Сэнхир экран

ВТОРНИК, 15
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—«Вход в лабиринт» —5 серитэй уран һайханай фильм. 3-дахи, 4-дэхи сери. 12.00—Хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 13.00—Хүгжэмтэ дамжуулга. 13.25—Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 13.30 — Время. 16.45—Ф. Шопенэй бүтээлнүүдэй концерт. 17.35 — Мультфильм. 17.45 — «Амар, сайн, хүгжэм!» 18.30—«Бидэ ба экономико». 19.30 — Время. 20.00—Залуушуулай һонин. 20.45—Композитор А. Эшпай Останкинадахи концертнэ студида. 22.00—Время. 22.30 — Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40—«Империя»—6 серитэй уран һайханай фильм. 5-дахи, 6-дахи сери. 00.15 — Кусководо ород хүгжэмэй фестиваль. 00.50—Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Киногоор аяншалгануудай ... 10.35—Хүгжэм. 3 ... 10.05, 11.05—Ф... 11.35, 12.35—Түүх... класс. 12.05—«Н... морских зверей»... гэрүүлгын фильм. ... знакомая песня»—... най фильм. УЛААН... —Шэнэ һонин ... 18.05—Кооператив... ломжонууд ба ... асуудалнууд. 18.50 ... 19.10—Байгалай ... зар дээрэ. 19.55 ... нууд. МОСКВА. 20... эй Верховно Сове... дээрэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ Мүнөөдэрэй номерто

КПСС-эй обкомой болон республикын Министрнүүдэй Соведэй ажалшадта хандалга дотор арбан хоёрдохи табан жэлэй түгэсхэлэй жэлые эршэтэ жэл болгожо, арадай ажахын аграрна секторэй хүгжэлтэдэ эрид хубилалта оруулха гэһэн зорилго табигдана. Хориин районой Хүлэй совхозой директор В. Д. Ильковтой газетын корреспонден, Н. Дегтяревой хэһэн хөөрэлдөөн дотор энээн тухай хэлэгдэнэ.

Мухар-Шэбэрэй районой Заганай совхоздо хабарай тарилгын ябаса тухай Ц. Цыренжаповай фото-мэдээсэл газетын нэгэдэхи хуудаһанда үгтэбэ.

«Эрид хэмжээнүүд хэрэгтэй» — иимэ гаршаг доро хүн зониие эдеэ хоолоор, тэрэ тоодо дэлгүүрые мяхаар хангаха талаар КПСС-эй обкомой бэелүүлжэ байгаа оролдолгонууд тухай мэдээсэл толилогдоно. КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь Л. В. Потапов хүн зониие эдеэ хоолоор хангалгада хабаатай эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан дээрэ шанга эрилтэнүүдые табиһан байна.

КПСС-эй XXVIII ... легадта кандидат ... Ехэ-Нугын совхозой ... В. Ф. Нуртынов туха... газетын хоёрдохи ... үгтэбэ.

КПСС-эй XXVIII ... легадта кандидат СССР... ай СО-гой Естествен... тудай лаборатори... Белоколодов парти... орон доторхи байд... һанамжануудаараа ...

Уран зохёолшо И. ... ковай наһа бараһа... үнгэрбэ. Поэт А. Ру... рэл тээшэ» гэһэн ст... уран зохёолшо тух...

Редакторай ор...
Ц. Б. ЦЫРЕНД...

Кино, театрнуудта

«Дружба»
Она с метлой, он в черной шляпе — в 10, Родной ребенок (2 серии)— в 12, 15, 18-10, 20-50.

«Прогресс»
Красный зал — Идеальное преступление — в 9-30, 11-30, 13-30, 15-30, 17-30. Имя розы—в 19-30. Зеленый зал — Груз «300»— в 9-40, 11-20, 13 (удл.), 15-20, 17. Витебское дело в 18-40, ГУ-ГА (2 серии)— в 20-40.

«Родина»
Псы — в 10, 12, 14, 16, 18-10, 20, 21-40.

«Октябрь»
Кавказская пленница, или новые приключения Шурика» — в 9-40, Друг моей подруги — в 11-10, 13-10, 15-10, ... 21-40.

«Эрдэм»
Да здравствует ... 9-40, 14-20, Ложны... серии)— в 11-20, 16, 18...

«Восток»
Чужая пятерка — в ... солдат и две дев... 19, 21.

«Байкал»
Налево от лифта— ... 20-30.

«Аршан»
Гу-га (2 серии)— в ...

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76: отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63: информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79 п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45. Н-04393. Заказ 111.